ЧЫЛА ЭЛЛАСЕ ПРОЛЕТАРИЙ-ВЛАК, УШНЫЗА!

МАРИЙ КОММУНА

1918 ий 1 октябрь годсек лектеш

КПСС Марий обкомын, МАССР Верховный Советын да Министр-влак Советын органышт

№ 28 (18410) | 1990 ий 2 февраль, кугарня | Акше 3 ыр

КОМИТЕТЫН ЗАСЕДАНИЙЖЕ

1 февральыште СССР Верховный Совет Председательын первый заместительже А. И. Лукьяновын председательствоватлымыж почеш СССР-ыште преступность ваштареш кучедалме шотышто временный комитетын черетан заседанийже лийын.

Правоохранительный орган-влакын вуйлатышышт — временный комитетын членже-влак — СССР Калык депутат-влакын кокымшо съездыштын «Организованный преступность ваштареш кучедалмашым виягден колтымо нерген» пунчалжым шуктышашлан ыштыме мера нерген увертареныт. Торговлышто ситыдымаш да спекуляций ваштареш кучедалмашым виягден колтымо нерген йодыш онченпаш паша радамыште рӱдӧ верым налын. Заседанийыште ВЦСПС председатель С. А. Шалаев, СССР МВД ГУБХСС начальник В. И. Руньшков, СССР торговля министрын первый заместительже П. Д. Кондрашов, СССР Центросоюз правлений председатель П. С. Федирко, МГСПС председатель В. П. Щербаков ойленыт.

Комитет Москваште преступность ваштареш кучедалме шотышто временный комитетын председательже В. Т. Сайкинын увертарымыжым колыштын да столицыште законностьым шукташ да калыклан лӱдыкшӧ деч посна илашыже лиймыл жапыштак йӧным ыштышашлан Московский горсоветын палемдыме мерыжым сайлан шотлен.

(ТАСС).

1990 ий 4 март — сайлыме кече

ИЗБИРАТЕЛЬ ДЕНЕ ВАШЛИЙМАШ

Килемар. Майский поселкысо клубышто 100-шӧ №-ан Кумья избирательный округ деч Марий АССР Верховный Совет калык депутатыш кандидат-влак — КПСС Марий обкомын первый секретарьже Г. А. Посибеев ден ВЛКСМ Килемар райкомын первый секретарьже Г. А. Смирнов избирательышт дене вашлийыныт.

Тидлан эртарыме погынымашым окружной избирательный комиссий председатель М. П. Петухов почын. Вара «Знамя» колхозысо комплекс начальник Н. П. Денисов Г. А. Посибеевын илыш корныжо да республикым вииягден толмаште тудын кузе тыршымыж нерген каласкален.

Г. А. Посибеев ден Г. А. Смирнов погынышо-влакым шке программышт дене палдареныт, шуктен толшаш политический, экономический да социальный задача-влак нерген каласкаленыт. Нуно тыгак йодыш-влаклан вашештеныт.

Вашлиймаште ятыр избиратель ойлен. Нуно Рутка энгер гоч кӱварым писынрак ыштен шуктымаште, Майский поселкышто илыме верым олмыктымаште да чоҥымаште, школ ден йоча садым пӧлташ тӱҥалмаште, чодыра пунктлан технический средствым ойырымаште полшаш йодыныт.

Э. ПЕТРОВ.

• • •

У Торъял. Районысо культура пӧртыш поселкыда пошкудо ялла гыч избиратель-влак 116-шо №-ан Куженер национально-территориальный избирательный округ деч РСФСР калык депутатыш кандидат-влак дене вашлияш погынышт. Тушко лу кандидат толын ыле.

Нуным доверенный еҥышт РСФСР калык депутатын мандатше верч кучедалше кажне кандидатын илыш корныжо, пашаже нерген радамын каласкаленыт да сайлымаш кечын эн ӱшанле еҥ верч йӱклаш ӱжыныт.

Вара мут депутатыш кандидат-влаклан пуалтын. Нуно шке програм-...

Шернур

Погынен лончыленыт

Тиде кечылаште районысо партийно-озанлык активын погынымашыже эртен. Тушко предприятий, организаций да озанлыкла гыч ончыл пашаеҥ-влак, нунын вуйлатышышт да молат лийыныт.

Районысо шемер-влакын ӱмашсе обязательствым кузе шуктымышт да тенийсе задача нерген докладым райсовет исполком председатель А. А. Максимов ыштен.

Погынышо-влак тенийлан обязательствым пеҥгыдемденыт, таҥгасымашын условийжым каҥашеныт. Ӱмаште пашаште ойыртемалтше-влакым чапландареныт. «Професси дене эн сай» лӱман тасмам, Почетный грамотым, тӱрлӧ пӧлекым кучыктеныт.

Погынымаште Шернур район дене таҥгасыше Чуваш АССР-ысе Цивильский, Кировский областьысе Советский, Марий Турек район-влакын, районын шефше «Марийский машиностроитель» объединенийын делегацийже лийыныт.

Ончыл еҥ-влак лӱмеш пайрем ӱстелым погеныт, тыгак концерт лийын.

А. КУПРИЯНОВ.

Марий ушемлан — полышым

Лудшо-влак мемнан деке у демократический движенийын пашашкыже ушнаш шонымышт да полышымат пуаш кӧнымышт нерген серат.

«Марий коммунын» редакцийжылан «Марий ушемын» временный комитетше тидын шотышто теве мом увертарен: посна еҥ але икмыняр еҥ, пырля погынен, марий активист-влак дене кылым кучаш шонат гын, 5-66-21 телефон дене йыҥгыртен кертыт. Арня еда временный комитетын членже-влак пашаштым каҥашат. Тиде каҥашымашке кӧн толмыжо шуэш гын, саде телефон денак умылен налаш лиеш.

«Марий ушемын» тӱҥ погынымашыжым эртараш (тудо апрельыште лиеш). «Марий чаҥ» газетым савыкташ тӱҥалаш, ушемын активистше-влаклан верлашке командировкышко лектын кошташ, тӱҥ документ-влакым типографийыште печатлаш ятыр окса кӱлеш. Сандене кажне, кӧ ушемын платформыж дене келша да тӱҥалме кугу пашалан полшаш шона, кертмыж семын тыгай счетышко оксам колтен кертеш: (рушла ончыктена) **расчетный счет № 000164701 Жилсоцбанка, 89 отделение Госсбербанка Йошкар-Олы, лицевой счет № 152399, Иванову В. В.**

Каласаш кӱлеш, икмыняр еҥ да кооператив «Марий ушемлан» окса дене уже полшеныт. Нунылан таум каласена.

Телымат — шуко шӧрым, шылым

ЕШАРТЫШ КУГУРАК ЛИЙШАШ

Курык марий район. «Волга» совхозысо вольык ончышо-влак ӱмашсе кажне ушкал деч кокла лӱштышым ончылийсе деч 389 килограммлан кугемденыт, тений лу-коло процентлан ешараш шонат.

— Кодшо ийысе паша сасканам ончалаш гын, тудо кугужак огыл, — ойла шӧр комплексын начальникше З. И. Алимова. — Ме кажне ушкал деч 3455 килограмм шӧрым лӱштен налынна. Изи Йынты гыч кондымо ушкал-влак огыл гын, лӱштышна ятырлан кугурак лиеш ыле. Тиде ял гыч кусарыме кӱтӱштӧ ятыр ясыр ушкал лийын. А шӧр лектышыжым чыла вольыклан шотлымо.

Кызыт комплексыште лектыш ӱмашсе дене таҥгастарымаште ятырлан кугурак, доярка-влак районысо вольык ончышо-влакын таҥгасымаштышт сайрак верлан ӱшанен кертыт.

Шимйар комплексыште 487 ушкал шога. Тиде кечылаште нуно сутка еда ӱмашсе деч килограммат пелылан шукырак шӧрым пуат. Продукций икымше сорт дене кая да нугыдылыкшо 4,2 процент. Козьмодемьянск оласе ӱй заводыш тылеч нугыдырак шӧр нигунам пурымаш уке.

— Мыланна ончыко ошкылым ышташ, — ойла Зоя Ивановна, — вольыклан пукшымо деч ончыч кормам сайын ямдылымаш полша. Ме кукшо олымым пукшымашка уке. Тудо пӱтынек тыгыдемдалтеш да паритлалтеш. Тиде пашаште Евграф Демидов, Александр Лукьянов, Зосим Петров тыршымашым ончыктен шогат. Нуно тыгак патокым ешарен, концентрат гыч шуктышым ямдылат. Тылеч посна кечаш ... кок килограмм шудым, 20 ... килограмм силосым, лу килограмм ... пуртена.

— А патокым мыняр дене ... ?
— йодна ме.

— Кечылан пел килограмм.

— Тугеже рационышто сакыр ситымын уло?

— Сакырже уло, а белок шотышто ...

ко чумыр лектышым пел тонн нарылан кугемден кертме.

Ондак комплексыште кормам пуэдыме шотышто нелылык лийын. Доярка-влаклан ваче ӱмбалнышт нумалаш перныен. Ынде кок кормораздатчик ышта. Нуным Владимир Зайцев ден Сергей Зиновьев моштен виктарат.

Комплекс начальникын кабинетыштыже ме «Кормам кучылтмо лимитым» ужна. Тудо коймо верыште кеча. Но тыгайракымак совхоз директорын але калык контроль группа председательын кабинетышкышт сакаш гын, утларак шотлаш толеш ыле. Вольык ончышо-влак, манмыла, кажне килограмм чоштыра кормам аҥыклен кучылташ тыр-...

Комплекс ден фермылаште

ЭРТЫШЕ ийыште республикыште ялдеш озанлык кажне ушкал деч вич тӱжем килограмм утла шӧрым лӱштымашке шуын. Эн ончылно — Медведево районысо «Азановский» совхоз. Тыште кокла лӱштышым 5580 килограммыш шуктымо. Кокымшо верыште — ял озанлыкым научно шымлыше Марий институтын рӱдӧ опытно - производственный озанлыкше. Тысе доярка-влак шке пошкудышт деч 256 килограммлан почеш кодыныт.

Вич тӱжеман рубежым ончылтышо-влак коклаште тыгак Медведево районысо «Шойбулакский» совхозын, Волжский районысо «Путь Ленина», Курык марий районысо Мосолов лӱмеш колхоз-влакын, Звенигово районысо «Новый путь» да СССР-ын 60-шо идалыкше лӱмеш совхоз-влакын вольык ончышышт улыт.

Посна коллектив-влак кокла гыч шӧрым эн шуко лӱштымашке «Азановский» совхозысо Петяк комплексын коллективше шуын. Тыште кажне ушкал деч кокла лӱштыш 5780 килограмм лийын.

«Семеновский» госплемзаводын операторжо-влак Галина Васильевна Колбина ден Анна Васильевна Кузнецова комплекс ден ферма пашаеҥ-влакын таҥгасымаштыш ойыртемалтыныт. Нуно пеҥгыдемлен пуымо груп-...

тӱрлӧ пӧлекым кучыктеныт.

Погынымаште Шернур район дене тангасыше Чуваш АССР-ысе Цивильский, Кировский областьысе Советский, Марий Турек район-влакын, районын шефше «Марийский машиностроитель» объединенийын делегацийже лийыныт.

Онча ен-влак лӱмеш пайрем ӱстелым погеныт, тыгак концерт лийын.

А. КУПРИЯНОВ.

[illegible] счет № [illegible] Жилсоцбанка, 89 отделение Госсбербанка Йошкар-Олы, лицевой счет № 152399, Иванову В. В.

Каласаш кӱлеш, икмыняр ен да кооператив «Марий ушемлан» окса дене полшеныт. Нунылан [illegible]

[illegible] пукшымо деч ончыч кормам [illegible] ямдылымаш полша. Ме кушко [illegible] олымым пукшымашна уке. Тудо пӱтынек тыгыдемдалтеш да пареналтеш. Тиде пашаште Евграф Демидов, Александр Лукьянов, Зосим Петров тыршымашым ончыктен шогат. Нуно тыгак патокым ешарен, концентрат гыч шуктышым ямдылат. [illegible] кок килограмм шудым, 20—25 килограмм силосым, лу килограмм вожсаскам пуртена.

— А патокшо мыняр дене логалеш?—йодна ме.

— Кечылан пел килограмм.

— Тугеже рационышто сакыр ситыдыше уло?

— Сакырже уло, а белок шотышто пелырак. Ик жапыште мемнан дене шӧр лектыш иземаш тӱналын ыле. Тиде кӱрылтышым пытараш мaкын, ушкал-влаклан кажне килограмм шӧрыштлан 2[illegible] грамм дене пурса ложашым пукшаш логале.

Вольык ончышо-влакын каласкалымышт почеш, тылеч вара положений тӧрланен. Ушкал деч сутка еда 9,7 килограмм дене шӧрым лӱшташ тӱналыныт. Вич кече жапыште комплекс муч[illegible]

[illegible] Зиновьев мошттен виктарат.

Комплекс начальникын кабинетыштыже ме «Кормам кучылтмо лимитым» ужына. Тудо коймо верыште кеча. Но тыгайракымак совхоз директорын але калык контроль группа председательын кабинетышкышт сакаш гын, утларак шотлан толеш ыле. Вольык ончышо-влак, маныма, кажне килограмм чоштыра кормам аныклен кучылташ тыршат, а комплекс дене шупшыктымо годым тудо шуко йомеш. Кажне каван воктене кумшо ужашыже шала киен кодеш, докан.

З. И. Алимован кабинетыштыже тыгак «Арулык экран» уло. Тиде экраным доярка-влак чыланжак ик семын вашлийын огытыл. Вет тушто кажне кечын нунын паша верым кузе кучымышт ончыкталтеш. А южыштлан ты шотышто нимо дене моктанаш. Ынде ончычсо сӱрет ваштал толеш. Чылан гаяк молокопроводым, атышӧрым яндарын кучышаш верч тыршат. Вет тидын деч посна сай шӧрым налаш ок лий.

Б. ШИРЯЕВ.

Снимкыште: «Волга» совхозын ончыл дояркыже Светлана Ивановна Тимофеева.

В. Андреевын фотожо.

[illegible] кажне ушкал деч кокла лӱштыш 5780 килограмм лийын.

«Семеновский» госплемзаводын операторжо-влак Галина Васильевна Колбина ден Анна Васильевна Кузнецова комплекс ден ферма пашаен-влакын тангасымаштышт ойыртемалтыныт. Нуно [illegible] кажне ушкал деч [illegible] килограмм шӧрым лӱштен налыныт.

* * *

РЕСПУБЛИКА мучко ӱмаште 410 тӱжем сӧсна игым налме. Тидыже ончыгылийсе дене тангастарымаште 4,2 тӱжем вуйлан шукырак. Идалык тӱнгалтышлан ашныме кажне вуй сӧсналан шотлымаште 95 килограмм сӧсна шылым ямдылыме. Калыклан 116 тӱжем, але 1988 ийысе деч 9 тӱжем вуйлан шукырак, сӧсна игым ужалыме.

В. ГРИГОРЬЕВ.

[illegible] ышт РСФСР калык депутатын мандатше верч кучедалше кажне кандидатын илыш корныжо, пашаже нерген радамын каласаленыт да сайлымаш кечын эн ӱшанле ен верч йӱклаш ужыныт.

Вара мут депутатыш кандидат-влаклан [illegible] [illegible] дене [illegible].

Каласкалымышт гыч шинжалтеш: Российын парламентышкыже сайлалтыт гын, округыш пурышо кундемлаште кажныжат калыкын илышыжым саемдышаш, тудын дене кылдалтше шуко проблемым писынрак решитлышаш верч вийым чаманыде тыршаш шонат.

Вара избиратель-влакын шуко йодышыштлан вашештеныт. Пытартышлан У Торъял кыдалаш школын тунемшыже-влак концертым ончыктеныт.

А. ЯШМЕТОВ.

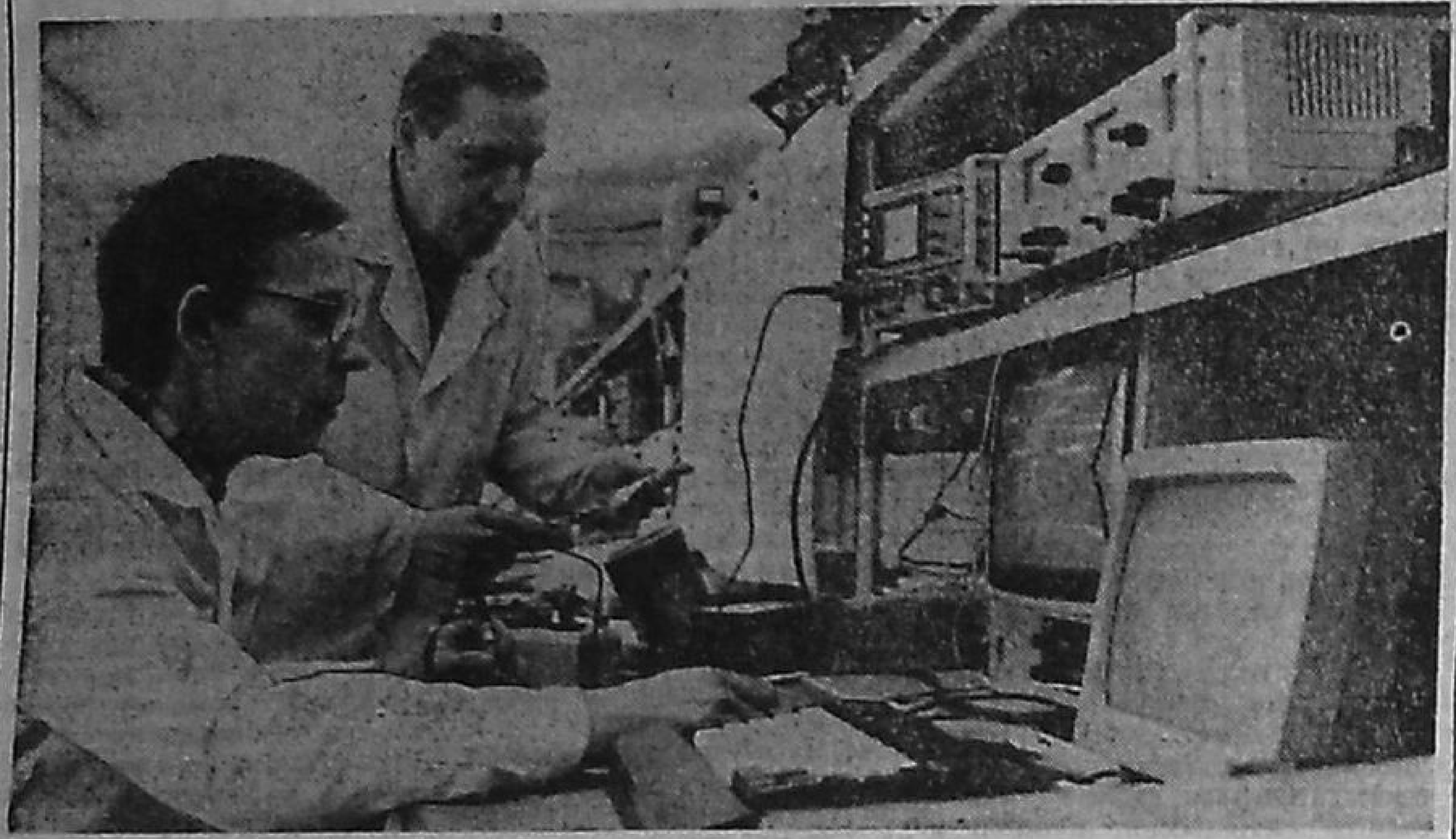

Волжск

Пошкудем, айда пырля

Тыге ӱжыныт шке пошкудыштым каныш кечым пырля эртараш «Путь Ленина» колхозын труженикше-влак.

Лым лийде, арня мучко тӱрлӧ пашаште тыршыме деч вара ик уремысе пошкудо-влак Упшер культура пӧртыш погынышт. Тольыч тышке мотор марий вургеман вате-влак да нунын шӱм пелашышт. Тольыт яра кид дене огыл.

Зал мучко шындылме ӱстеллам писын тӱрлӧ чесышт дене сылнештарышт. А туштыжо мо гына уке: тамле когыльо да перемеч, пушкыдо мелна, тӱрлӧ деч тӱрлӧ салат да емыж-саска, пушланыше шокшо чай...

Ӱстел йыр шинчше пошкудо-влакым колхозысо партком секретарь Р. В. Резникова у йӱла тӱнгалме дене шокшын саламла. А вара...

Культура пашаен-влак тӱрлӧ конкурсыш, онгай модмашке ушнаш ӱжыч. Тыште кажныже шке чолгалыкшым ончыктен кертын. Могай пайрем муро да куштымаш деч посна?

Арам огыл ойлат: мероприятийым онгайын эртарет—калыкым куандарет. Тидын верч Г. А. Никитинан вуйлатыме культура пашаен-влак кӱлынак тыршеныт. А ме куанышe чонна дене тыге манына:

Ӱстембалне шокшо чай
Пошкудылан моткоч сай.

А. КАМЕНЕВА.

Йошкар-Ола

Тыште компьютер шочеш

Полупроводник прибор заводышто калык кучылтмо сатум 32-шо цехын коллективше ямдыла. Тудо тыгай сатум шукырак да тӱрлым луктaш йӧным кычалеш.

Тымарте «Жигули» зарядный устройствым, «Орнамент» выжигательым, «Малыш» электромузыкальный инструментым, электронный тирым да шагатан брелокым ужалымашке колтеныт. А тений эше ик сатум—бытовой компьютерым—лукташ тӱнгалаш лийыныт ыле. Тидлан лӱмын участкым ямдыленыт.

— «Электроника МС 0513» икмыняр компьютер тиде кечылаште ош тӱням ужыч, — увертарыш цех начальникын заместительже В. Л. Милюшин.—Ончыкыжо талук еда лу—латик тӱжемым колташ тӱнгальына. Тудын дене инженер да экономист-влак кеч-могай расчетым ыштен кертыт. Акше—кок тӱжем тенге. Пашам куштылемдыше компьютерым предприятий ден организаций-влак уло кумылын налаш тӱнгальыт, шонена.

Снимкылаште: участкын мастерже Л. Н. Казаков ден регулировщик В. П. Тарасов компьютерым тергат; пашан ветеранже, регулировщик Ю. А. Софин йоча модышым ямдыла.

И. Речкинын фотожо.

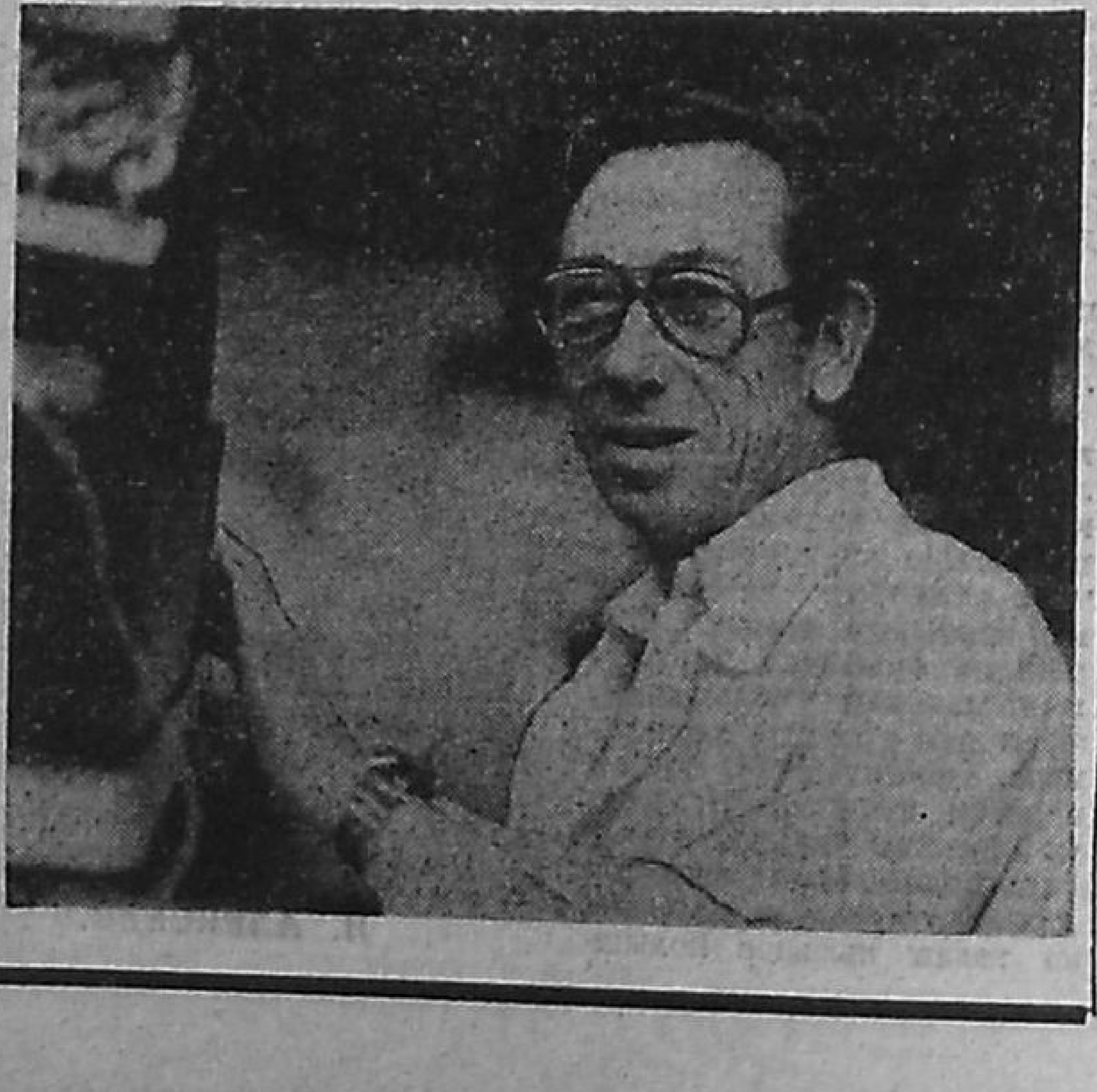

Калык контроль терга

ДОЯРКЫЛАН КУШТЫЛГО МО?

Вольык ончымо паша ялыште ик эн нелелан шотлалтеш. Пытартыш жапыште тиде отрасль деч пайдам шукырак налаш йӧным кумдангдыме шотышто ятыр ышталтеш. Налаш неле пашам куштылемдыме йодышым. Шуко озанлыкыште тидлан кӱлеш вниманийым ойырат.

ТУГЕ ГЫНАТ куанаш амал уке. Районысо калык контроль комитетын ял озанлык паша шотышто внештатный отделжын тергымыж годым рашемын: неле кид паша але ятыр логалеш, вӱд ден кургым механизм полшымо дене ончычсо деч шагалрак пуэдат.

Шагал огыл фермыште кид вийлан ӱшанен илат. «Прогресс» колхозысо Тошто Торъял комплексыште, «Урал» колхозысо Токтарсола, «40 лет Октября» колхозысо Танерсола, Лоповцы, Шӱкшан, «Свобода» совхозысо Талманъял, «Новая жизнь» совхозысо Долбач, «Юбилейный» совхозысо Шерешнур фермылаште ушкалым механизм дене лӱштымӧ йодышым решатлен шуктымо огыл.

Кургым ямдылыме да вольыклан пуэдыме годым тургыжланаш поснак логалеш. «1 Май» колхозысо Чӱксола, «Прогресс» колхозысо Тошто Торъял, «Немдинский» совхозысо Чобыксола комплекслаште курго вартыш линийым чонген да пашаш колтен шуктен огытыл. Тыгайже «Заречный» совхозысо Танаксола комплексыштат уке. Руш Шуй («Урал» колхоз) ден Талманъял («Свобода» совхоз) фермылаште корма пуэдыме РК-56 установкым пашаш «кычкыме» огыл: силосым, ушменым акрет годсыла комдо дене нумал толашат. «Память Ленина» совхозысо Кӱан Памаш ден Пектансола фермылаште эсогыл автопоилка уке. Тыгаяк сӱрет «Юбилейный» совхозысо Козловцы фермыште.

Чыла тидыже озанлыкласе инженерный службын пашаже огыл мо? Тиде йодышлан «Заречный» совхозышто тыгерак вашештат: «Такше тыгак лийшаш да». Ферма ден комплексым тӱрыс механизироватлыме шотышто раш программа укс. Вӱта гыч терысым транспортер дене луктыт, вӱд пуч дене толеш. А вольыклан кургым ӱдырамаш-влак кид дене нумал пукшат. Кид вийым шагалемдаш, неле пашам куштылемдаш кӱлмӧ нерген вуйлатыше-влак мутланенак эртарат. Ушкал комплексыште юж тулымо установка, электрокалорифер-влак огыт ыште. Ушкаллан кенгеж лагерь шукертсек яра шога, шӧрым йӱкшыктараш холодильник уке.

«Урал» колхозын инженерный службыжат вольык озанлыкым шӧрын онча. Эсогыл сӧсна ончымо пашаштат тӱнг шотышто кид вийлан ӱшанен илат. «1 Май» колхозыштат свиновод-влаклан шуко орлыкым чыташышт перна. А вет Шӱвылак сӧсна фермыште кум вӱта гыч кокытыштыжо курго ямдылыме пашам веле огыл куштылемден кертыт, кормам механизм полшымо дене пуэдаш лиеш ыле. Тыге 90 процент наре сомылым куштылемдаш йӧн уло. Туге гынат раздатчик яра шога, лӱмжылан ыштыме «механизаций» кид пашам огеш алмаште. Сӧсна шылым ыштен налаш роскот кугемын веле.

Озанлыклаште механизм шагал огыл. Комбикорма мешакым трактор орваш транспортер полшымо дене опташ да ястараш лиеш ыле. А кызыт мом ужына? Ӱдырамаш-влак неле мешакым туп-ваче дене нумал толашат, а силосым урем гыч комдо дене пуртат да воллаш ястарат. «Новая жизнь» совхозысо Маркелово фермыште кургым вольыклан механизм дене пуэдаш йӧн улмо ӱмбачак тидым огыт ыште—ен-влакын вий-куатыштлан ӱшанат. «1 Май» колхозысо Тушнур фермыште раздатчик уло гынат, олымым, силосым, ушменым кид дене оптат.

Адакше шагал огыл колхоз ден совхозышто озадымылык вожым колтен, кондымо оборудований ятыр ий уремыште почангеш, лум ден йӱр нӧртат, кече когарта. «1 Май» колхозышто вӱд тулымо башня, кок комплект транспортер, кок кормораздатчик, вич электрокалорифер тӱнӧ кият. Нине оборудованийым 1988—1989 ийлаште кондышт, а шындаш палемдыме веле.

Тыгай сӱрет моло вере вашлиялтеш. Энергетический куатым кучылтшо служба томам ышта. «Урал» колхозышто телылан ямдылалтме годым электролинийым тӧрлымӧ огыл. Тӱнг шотышто кырча-марча экшыкым гына ачалыме. Электромонтер ок сите. Кудыт веле, а кӱлеш лу. Тидымак каласыман Ленин лӱмеш колхоз нерген.

Вольык ончышо-влак «Агропроммехэлектро» кооперативын начар пашажлан ӧпкелен илат. Сай техобслуживаний уке. Ятыр фермыште охладительым мучыштарен налме. Сандене шӧрым лӱштымӧ годым вигак йӱкшыктарен огыт керт, тудо локтылалтеш. Тиде амал дене 98 тӱжем тенге арам лийын. Лӱштымӧ аппаратлан техуходым кӱлеш семын ыштыдымылан кӧра тудо вашке пудырга, шӧрым пытарен огеш шупш, тыге ушкал водар локтылалтеш.

Вольык озанлыкым комплексно механизироватлен шуктыдымылан кӧра пашан пайдалыкшым кугемдаш огеш лий. Инженерный служба моло специалист дене пырля пашаш механизаций ден автоматизацийым начарын шындара. «Агроподмехэлектро» кооператив (управляющийын заместительже Л. И. Мухин) вольык озанлыкыш технический сенгымашым шындараш полшышо тӱнг вий семын огеш сийртемалт. Кушнӧ ончыктымо озанлыкласе тӱнг инженер-влакым районысо калык контроль комитет заседанийыште шинжтарыме да талук жапыште чыла экшыкым корангдаш кӱштымӧ. Тиде йодышым пенгыде контрольыш налме.

Б. АФАНАСЬЕВ,
У Торъял районысо калык контроль комитет председатель.

Кумдан кангашаш

Латкумшо вичияшлан да 2005 ий марте жаплан Марий АССР-ыште пӱртӱсым аралыме кужу жаплык государственный программын проектшым газетын 17 январьысе номерешыже савыктыме ыле. Марий АССР Министр-влак Совет президиум тиде проектым сайлан шотлен да госкомитет, министерство, ведомство, райгорисполком-влаклан, предприятий, колхоз, совхоз, учебный заведений да организаций-влакын вуйлатышыштлан 15 март марте тудым коллективлаште шымлен лекташ да кангашаш темлен. Тидын годым лекше ой ден замечаний-влакым Марий АССР-ын Пӱртӱсым аралыме шотышто государственный комитетышкыже колтыман.

Республиканский газетлаште да Гостелерадиошто проектым кангашымым кумдан ончыкташ темлыме.

Почетный лӱмым пуымо

Физический культура ден спортым виянгдымаште заслугылан Йошкар-Оласе республиканский детско-юношеский спортивный школын директоржо Валерий Петрович Матвеевлан Марий АССР Верховный Совет Президиумын 1990 ий 1 февральыште лукмо Указше почеш

«Марий АССР физический культурын заслуженный пашаенже» почетный лӱмым пуымо.

РӰДӦ ИЛЕМЫСЕ ФОНТАН

Марий Турек район, «Путь Ленина» колхозышто ий еда шуко оралте чоҥалтеш. Еҥ-влак изи яллашке пӧртылаш тӱҥалыныт

— ТАЧЫСЕ вуйлатыше могайрак лийшаш нерген йодышлан кызытеш тӱрыс вашмутым але пуэн ом сеҥе. Мый вет колхоз председательлан 1985 ий гыч веле ыштем, — манс В. Е. Берестов. — Но иктым ушышкем сайын пыштенам: эн тӱҥжӧ — мланде тӱрыс куатын ыштыже, калыкым теммеш пукшыжо да тудым курал-ӱдышӧ кресаньык чын оза лийже, пашадаржымат паша семынак налже.

Лач тыгай шонымаш дене кумылаҥын, вич ий ончыч Валерий Елистарович Марий Пыламарий кундемысе «Путь Ленина» колхозым вуйлаташ кӧнен. А озанлык тунам лунчыргаш тӱҥалше лийын. Шошо-шыже еда лавыра дене нӧштылалтше корно калыкым орландарен, кажне ялыште теве-теве сӱмырлен вочшаш ферма-влак лӱдыктеныт. Ончыч паша йӱк дене юарлыше, а кызыт йӧршеш тулыкыш савырныше, йокрокын койшо изи ял-влак шӱмым нелын темденыт. Тидлан кӧрак самырык калык шочмо вер-шӧрлан тупым ончыкташ вашкен.

Кушеч тӱҥалаш? Калыкын ӱшанжым кузе сулаш? Икымше кече гычак нине да шуко моло йодыш В. Е. Берестовын чонжым туржыныт.

Ик кечын тудо правлений член-влакым шке ойжо дене йӧршын ӧрыктарен. Манаш веле, озанлык йол ӱмбалныже пыкше шога, а тудо ялеш фонтаным чоҥаш темла. Лучо чапле фермым але кӱлешан вес оралтым нӧлташ. А тудо?

— Вет чылажат культура гыч тӱҥалеш, — тунамсе жапым шарналтен, ойла Валерий Елистарович. — Ик семынже, фонтан ял калыкым шке илемжым тӱзаташ кумылаҥдыше символ лийын, вес семынже, мыйым шеҥгечем пӧртышӧ солашке тудо савырен. Фонтаным чоҥаш оксам муынат гын, ынде моло оралтыжланат кӱлынак вижде ок лий.

Да шуынак пижын. Эн ончыч, озанлыкын вийжым иктыш ушен, кажне бригадын корным нӧлташ тӱгалын. Тудым кызыт мӱ шар[illegible] кажне ялыш логалаш лиеш. Ончыч ӱй заводыш шӧрым шупшыктышо машинам эсогыл кок трактор, йӱдшӧ-кечыже манме гай, кугорно воктене кӱтеныт. Ынде колхозышто ты шотышто нимогай азапымат огыт пале.

— Варажым правлений член-влак, партийный организаций дене мутланен келшен, перспективный огыл манме яллан кӱлынак пижын, — манеш Валерий Елистарович. — Озанлыкым вуйлаташ тӱгалме жапыште [illegible] Пыламарий ял гыч [illegible]

«достать» ыштыман. Мыйын шонымаште, ялыште шке чоҥышо еҥлан материалым колташ посна фондым ыштыде, тиде пашам лишыл жапыште шотыш кондаш огеш лий. А кызытеш кушто мом муына, тудын дене калыклан полшена.

Полшыде ок лий. Вет идалык ончыч Меркуша фермыште ломыж шогышо ушкалым нигӧлан лӱшташ лийын. Кызыт ты сылне вер-шӧрыштӧ ныл у еш пеҥгыде сурт-печым нӧлтен шынден. Калык вуйлатыше-влакын полышыштлан ӱшана, санденe шочмо пыжашышкыже уэш пӧртылеш. Тыгеже паша вият ешаралтеш. А тидыже вес тургыжландарыше йодышым луктеш: паша верым ситарыман. Тыштан эше ик у фермым чоҥаш палемдыме. Кызыт тыште кугу пӱя нӧлталтеш. Ончыкылык ерын «вошточышыжо» гына витле гектарым айлаш тӱҥалеш.

— Илен-толын, мемнан дене курорт лиеш, — воштылыт Меркуша ялыште илыше-влак.

Манылово велнат вашталтыш шинча ончылнак. Тыштат ий еда у сурт-влак ешаралтыт. Тиде да моло изи яллаште илаш кӧнышӧ самырык ӱвезе-влаклан колхоз эреак у техникым пуаш тырша. Совет Армий гыч служитлен пӧртылшӧ рвезе-влаклан озанлык шке кассыж гыч 500 теҥге марте подъемный манме оксам ойыра. Ӱдыр-влак нергенат мондымо огыл. Нунылан Марий Пыламарий ялыште подсобный цехым почмо. Кызыт тыште кумло утла ӱдыр тырша. Нуно коло куд тӱрлӧ продукцийым ыштен луктыт. Ӱмаште гына лывырге кидыш дене 350 тӱжем теҥгеаш сатум ямдыленыт. Тышеч кудло тӱжемже — яндар пайда. Тудым кызытеш пӱтынек цех кумдаҥдаш кучылтмо.

Лишыл жапыште межым кырыме, ковaштым ийлыме цех пашаш ушна, илен толын 12 еҥан бригада пушенге гыч тӱрлӧ ӱзгарым луктaш тӱҥалеш.

Чыла тидыже вич ий жапыште колхоз ешым шӱдӧ еҥлан пойдараш сай йӧным ыштен.

«Путь Ленина» колхозышто механизатор, вольык ончышо-влак нергенат эреак азапланат. Теве гына шокшо гаражым пашаш колтымо. Вoктенжак кочмо вер, каныме пӧлем нӧлталтыт. Февраль тылзыште нунат шке омсаштым почыт. Комплекс ден фермылаштат доярка-влаклан пашам ышташ да канаш келшыше йӧным ыштыме. Тидыже, мутат уке, сай саскам пуа. Латикымше вичияшын нылымше ийыштыже чумыр пӧр лектыш 1126 тонн лийын, латкоимшо вичия-

иктым огыл, кокыт-кумыт-ым налын шогалтена. Кызытеш ышт кӧнӧ. Шкаланем примерым ончыкташ логале. Кызыт колхоз гыч куд ушкалым налын шогалтена. Кажне кечын 60 литр дене шӧрым озанлыклан колтена. Вес ийын шкенан кӱтӱнам лу пачаш кугемдаш шонена. Полшаш кум йочана кушкыт. А мастарлыкышт, изи улыт гынат, ситыше. Ик эргымже кокымшо класс гычак, весыже нылымше гыч кеҥеж каникул еда колхознан сӧснажым кӱтат. Мый оксалан лийын огыл, а изинек пашалан кумылан кушкышт манын тыршем. Шкештат тидым пеш сайын умылат. Ӱшанен пуымо сомылым нимогай ӧпке деч посна, куанен шуктат. Ӱдырнат эре аваж пелен шӱраҥгыштеш. Тудат паша тамым, пӱжвӱд акым изинек умылен кушкеш.

В. Е. Берестов — профессийже дене зоотехник. Вольык ончышын неле сомылжым пагален мошта. Садланак вет доярка-влаклан але ӱшкыж ӧрдыктарыше-влаклан эреак сай йӧным ышташ тырша, нунын йодмыштлан кеч-кунамат мелын лиеда.

Ойлат, пуйто колхоз председатель икана бухгалтерийыште ыштыше пашаеҥ-влакым ферма пашашке поктен колтен.

— Лийын тыгай, — манеш Валерий Елистарович. — Уке гын, эре доярка-влакын оксаштым «шотлат» ыле: «Шукӧ налыт, шуко налыт...» Шуко? Тиде эше шагал, тылечат шуко нунылан тӱлаш кӱлеш. Кызыт йӧра эше неле сомылым механизмын вачышкыже пыштенна. А ондак? Ончем шкеж деч ятырлан кугу нумалтышым шӱдырышӧ ӱдырамашым да шортмем шуын колта ыле. А мӧҥгеш изи йочам шуэн коден, лум-пораным, йӱрым ончыде, эрдене эр фермыш куржмыжым шотыш налаш гын... Ялысе ӱдырамашлан шуко чыташыже перна. Тудо ӱмыреш тыге илышаш огыл. Неле сомылын акшат кугурак лийшаш. Вес шотшо дене, кеч-могай сомылымат шке ыштен ончыде, тудын акшым палаш йӧсӧ.

Икманаш, Марий Пыламарийыште кажне пашаеҥын шуктен толмо сомылжым аклен моштат. Садланак, нунылан таум ыштыме семын, илашышт сай йӧным ыштат. Колхоз шке виижe дене чыла шотыштат йӧнан, чапле илыме верым шукырак да шукырак чоҥаш палемден. Кызыт волгыдо, йоҥгыдо школ йоча-влакым кажне эрдене кумылын вашлиеш. Тудын ваштарешак торгайыше чапле центрым чоҥаш тӱҥалме. Клубышто «Вӱрзым вел» фольклор ансамбль муро-куштымаш дене калыкым куандара. Тудым

ШУКЕРТЕ огыл Оршанка районысо «Нива» колхозын рӱдӧ илемыштыже, Пуялыште, лияш логале.

Тиде колхоз кодшо ий февраль марте Мичурин лӱмеш колхозыш пурен. Тысе калыкын йодмыжо почеш кугу озанлыкым кокытлан шелме.

— Йӧра, кеч мемнам «посна луктыч», уке гын, ялна-влак йӧршеш пытат ыле, — мане гараж вуйлатыше Н. Г. Стрелков.

Пуялыште у колхозым ыштымылан молат куаненыт. Чынак, кугу колхоз годым тыште нимо гаяк чоҥалтын огыл. Мӧҥгешла, улшыжат пытен веле толын. А кызыт тыште у стройка виянгын. Теве ӱмаште йоҥгыдо шудо левашым нӧлтымӧ, вашке гаражым ыштен шуктат, моло объектымат чоҥаш палемдыме. Пасу паша кодшо ийын икшырымын каен, вольык озанлыкыштат сай вашталтыш лийын.

Чыҥжымак, кугу колхозышто Пуял марий-влаклан куан уке ыле. А ынде нуно шокшым кергалтен пашалан пижыныт. Кеч-кушто лий — механизатор-влак коклаште але фермыласе пашаеҥ-влак дене — чыла вере кумылын тыршымым ужат.

Теве Алексей Васильевич Гавриловым налаш. Тудо механизатор. Витле ик няш пӧръеҥын илыш корнышко пеш поян. Лапката кап-кылан, чулым айдеме шке илышыштыже кӧлан гына ыштен огыл?! Теҥызыште колым кучен, мланде шӱйым луктын, чодырам трактор дене шупшыктен. А ынде лучко ий шочмо ялыштыже трактористлан ышта. Шочмо кундемже тудлан шерге.

— Ял деч шерге мылането нимо уке, шочмо ялыштем пиалан лийынам, паша чон семын, — каласкала Алексей Васильевич.

А пашам тудо айда-лийже ыштен ок мошто, «ыштащ гын, ышташ» манеш. Кажне ийын районысо механизатор-влакын таҥгасымаштышт ончыко лектеш. Сай пашажлан «Лучший по профессии» дипломым пуымо. А пӧлекым мыняр налын — шотленат от пытаре! Радиоприемник, палас да молат.

Алексей Васильевич — илышым келгын умылышо айдеме. Кызыт элысе экономика, тӱшка озанлык паша кузе кайыме нерген мутланыме годым тудо ял озанлыкым кузе виянгдыме, йол ӱмбаке шогалтыме шотышто

чапле лектышым пуышо сорт пеш шагал. Адакше мом ончен куштымым тӱрыс поген налын огына мошто. Тыршен куштымо мочол шурным, паренгым, моло кушкылым пасуэш йомдарена, вара айда-лийже аралена.

— Мландынан сай озаже пытен толеш, санденак ме кочкыш продуктым ситышын ямдылен огына керт. Ялысе сурт кучышо кажне озанлыклан тӱҥалтышлан

мане сурт оза.

Тошкемыш лекна — чоным куандарыше сӱрет: лопка пакча. Вoктенак эҥер йоген эрта, серыштыже шӱдӧ няш арама-влак ӱшанле орол семын шогат.

— Ужыда, мыйын сурт воктенемак эше ик оралте коеш. Тиде яра сурт-печымат мый налынам. Тыге пакчажат мыламак куснен. Ешем кугу: куд шочшем уло, илен-толын шочшемлан илаш йӧра.

ЯЛЫН ӰШАНЖЕ

Кресаньыклан мландым пуаш гын, тудо эллан пайдам утларак конда ыле

сай ойым, шонымашым каласыш. Шурно лектыш молан изи улмо нерген мут лекме годым тыге мане:

— Мемнан дене кинде лектыш молан изи маныда? Кушкылын геныже начарештын, санденак кеч-кузе тырше, кугу лектышым от уж. Мемнан селекционер, ученый-влак кугу лектышым пуышо сорт кушкылым лукшаш, сай генан кушкылым ямдылышаш улыт.

Шым классым пытарыше еҥ кузе тыгай ойым каласен моштен? А тудо пеш шуко лудеш улмаш. Лу наре тӱрлӧ журналым, газетым выписатлен. Пӱртӱсым моткоч йӧрата. Пӱртӱс нерген ойлымыжо, тудым умылымыж нерген эсогыл статьям возаш лиеш. Но таче тудын пашаже, илышыж нерген кутырен налына.

Пасу поянлыкым шукемдыде, шурно лектышым нӧлталде, ме элнам, тудын экономикыжым ончыко колтен огына керт. Шурно лектышым нӧлталме шотышто ынде кунамсек ойлена, тӱрлӧ пунчалым луктына, а

ик гектар мландым пуаш гын, кузе шонет? — Алексей Васильевич деч йодым.

Тудо куанен вашештыш:

— Ик гектарым огыл, кӧлан кӱлеш гын, кумыт денат пуыман. Тунам кресаньык шӱлалта ыле... А мыйын такшым кызытат ик гектар мландем уло...

— Вара тудым кузе кучылтат? Тиде мланде колхоз пашалан ок мешае? — ӧрынрак йодым

— Айста мӧҥгем каена, чыла шке шинчада дене ужыда, ӱжын пелештыш Алексей Васильевич.

Пуял урем дене ӱлыл мучашыш ошкылына. Ял кугу, 102 суртан. Ынде тиде ялым Пуял огыл, кермыч ял манаш лиеш. Урем кок могырышто ош да йошкар кермыч дене ыштыме чапле пӧрт-влак радамын волгалт шинчат.

— Кызыт витле утла кроликна уло.

— Вара тынар вольыклан кормажым кузе ситареда?

— Айда тошкемыш ончалына, тусо сӱрет тиде йодышлан вашешта, шонем, —

Тошкемыште изирак курык гай ора коеш.

— Тиде — кормалык ушмен, тудым тошкемыште куштенам. Шудымат тыштак ямдыленам, адак олык шудым солаш колхоз пуэн. Тыге тудым ситышын ямдыленна. Олымым гына ик каваным трактор дене шӱдырен конденам. Паренгат перкан шочын...

— Ну, тый чын озак улат-ыс, молодец, — мокталтыдешым чыте.

— А молан тыршаш огыл? Мландым эше ешарен пуат гын, мый фермерат лийын кертам ыле. Але ӱнар уло, йочам-влакат полшат, Елук ватем доярка пашамат шукта, мӧнгыштат чыла ышта, — каласкала Алексей Васильевич.

— Эше мыйын кол пӱям уло, теве ончыза. — Гаврилов тошкем тӱрыштӧ печен налме верым ончыкта.

Чынак, пӱям ыштен шынден. Кызыт тудым ий да лум петырен гынат, пӱя улмым палаш неле огыл. Алексей Васильевичын мутшо почеш, келгытше кум метр чоло лиеш, кумдыкшат ситыше. Тушто карака кол ила. Вoктеныcе Пуялка эҥерыште нужгол, оланге, мокшинче-влак улыт. Нуннымат кучаш лиеш, туге гынат Алексей Васильевич шкаланже посна кол пӱям ыштен.

— Тынар пашажым кузе ыштен шуктеда? — йодде шым чыте.

— Тыршет гын, чыла шукташ лиеш. Йогыланыме гына ок кӱл. Паша нигунам айдемым ок локтыл, патырым, тазам гына ышта. Ватемат колхозын ик ончыл дояркыжлан шотлалтеш, мыят молылан вуйым пуымаш уке, почеш ом шӱдырнӧ, — ыштaлеш Алексей Васильевич. — Вот мланде шотышто йодышым вашкерак решатлаш кӱлеш. Мыланем кум гектарым пуат гын, тушто мыняр кургым куштем ыле! Вет вольыкым ончем гын, пайдаже ешемлан веле огыл, калыклан лиеш. Уто шылым эллан шукырак ужалем. Тымарте кажне ийын ӱшкыжым, кок сӧснам сдатленам.

Алексей Васильевич Гаврилов гай пашаче, ял верч шогышо еҥ-влакым вашлийтат, нунын пашаштым, илышыштым пален налатат, чон куана: мландына пашаче, уста кресаньыклан поян. Нунылан илаш, пашам ышташ сайрак йӧным гына пуыман. А кызытеш шуко еҥ, поснак телым, паша деч посна, але кырче-марче пашам ыштыме дене гына ила. Мыняр паша вий ок кучылталт! Тидын годымак ятыр мланде арам кия, але тудын дене лӱмжылан веле пайдаланат. Калыклан пашам пуаш кӱлеш. Йогыланаш, сомыл деч посна илаш эрык ынже лий. Паша айдемым воспитатла. илаш туныкта, поро чонаным, яндар шӱманым ышта. Тек Пуялысе Алексей Васильевич Гаврилов гай уста пашаче еҥ-влак шукырак лийыт.

В. ЛЮБИМОВ,
СССР Писатель ушем член.

Марий АССР Верховный Советын постоянный комиссийлаштыже

Марий АССР Верховный Советын постоянный комиссийже-влакын черетан заседанийышт лийын.

Ӱдырамашын пашаже да илыш-йӱлаже. Ӱдырамашавам да йочам аралыме йодыш шотышто, калык образований, наука да культура йодыш шотышто комиссий-влак верыш лектын заседанийым ыштыл эртареныт. Тушко райисполкомын ответственный пашаеҥже-влакым, калык депутат-влак сельский ден поселковый Совет исполком-влакын председательыштым ӱжмӧ. Заседанийыште «Ешын пеҥгыдемдыме да йоча-влакым воспитатлыме шотышто ача-ава-влакын ответственностьыштым кугемдыме нерген законодательствын требованийжым шуктышашлан Волжский районышто ышталтше паша нерген» йодышым ончымо. [illegible]

шотышто шке пашаштым икмыняр виянгден колтеныт.

Ты йодышым каҥашыме годым депутат-влак улшо ситыдымашымат палемденыт. Мутлан, йоча-влакым воспитатлымаште ача-ава-влакын ответственностьыштым нӧлтен толмаште кумылан улшо организаций-влакын пашаштым кӱлын виктарен шогымаш огеш шижалт. Ешым чыла семынат пеҥгыдемдаш, кушкын толшо тукымым воспитатлымаште полышым ситышын пуэн шогаш тыршымаш начарын палдырна. Тиде пашаште рашлык ок сите.

Каҥашыме итог почеш Марий АССР Верховный Советын комиссийже-влак пунчалым луктыныт, тушто тиде кӱлешан пашаште улшо ситыдымашым кораҥдаш полшышо ой-каҥашым кала-

ций-влак кокласе отношенийым умбакыже саемден толмо шотышто задача нерген» Марий АССР Верховный Совет Президиумын пунчалже дене келшышын шуктен толыт. 1989 ийыште Марий книга издательство вашлиймаш кечым эртарен. Национальный литературым, учебник-влакым лукмо дене кылдалтше йодышым каҥашымашке республикысе школлаште марий йылмым да литературым туныктышо-влакым ушымо, могай литература калыклан кӱлмым рашемдышашлан анкетым эртарыме.

Депутат-влак тыге палемденыт: олык да курык марий йылме дене печатлен лукмо книга ий еда шукемеш. Марий йылме дене лукмо литературым чыла книга магазиныште ужалат. Йошкар-Оласе 1-ше №-ан магазинеште,

Коми АССР. Кажне ялан — чапле магазиным. Тыгай задачым шынден шке ончыланже республиканский потребкооперацций пашаеҥвлакын коллективышт. Ушанле ремонтно-промышленный база деч посна тыгай за-

ЙОРАТЫМЕ

выриен. Фонтаным чоҥаш оксам муынат гын, ынде моло оралтыкланат кӱлынак пиждe ок лий.

Да шуынак пижын. Эн ончыч, озанлыкын вийжым иктыш ушен, кажне бригадыш корным нӧлташ тӱҥальын. Тудым кызыт кӱ шартыш дене леведме. Ынде кеч-могай игечыштат кажне [...] лийын логалаш лиеш. Ончыч ӱй заводыш шӧрым шупшыктышо машинам эсогыл кок трактор, йӱдшӧ-кечыже манме гай, кугорно воктене кӱтеныт. Ынде колхозышто ты шотышто нимогай азапымат огыт пале.

— Варажым правлений член-влак, партийный организаций дене мутланен келшен, перспективный огыл манме яллан кӱлынак пижыч, — манеш Валерий Елистарович. — Озанлыкым вуйлаташ тӱҥалме жапыште Ошлан Пыламарий ял гыч калык пӱтырналтше мӱкш иге семынак каяш тарванен ыле. Оксалан чӱдырак илен-на гынат, шке вийна дене тышан иканаште куд пачерым чоҥен шындышна. Тидым ужын, еҥ-влакат шке пӧртыштым нӧлташ тӱҥальыч. Ынде ял гыч кайышым огыл, а мӧҥгеш толшым ончена.

Кызыт колхозышто Манылово, Меркуша ял-влаклан илыш вийым ешарен толыт. Вич ий ончыч тышечат ятыр самырык еҥ рӱдӧ илемыш куснаш вашкеныт. А ынде нуно шке кундемыштына шке илена маныт. Колхоз чоҥымо материал дене эреак полшаш тырша.

— Йӧсӧ, конешне, — кугун шӱлалта колхоз председатель. — Руш манмыла, эре лийшаш кидым нормалан кычен кӧ... кырыме. ковашт ым ийлыме цех пашаш ушна, илен толын 12 еҥган бригада пушенте гыч тӱрлӧ ӱзгарым лукташ тӱҥалеш.

Чыла тидыже вич ий жапыште колхоз ешым шӱдӧ еҥлан пойдараш сай йӧным ыштен.

«Путь Ленина» колхозышто механизатор, вольык ончышо-влак нергенат эреак азапланат. Теве гына шокшо гаражым пашаш колтымо. Воктенжак кочмо вер, каныме пӧлем нӧлталтыт. Февраль тылзыште нунат шке омсаштым почыт. Комплекс ден фермылаштат доярка-влаклан пашам ыштaш да канаш келшыше йӧным ыштыме. Тидыже, мутат уке, сай саскам пуа. Латикымше вичияшын ылымше ийыштыже чумыр шӧр лектыш 1126 тонн лийын гын, латкокымшо вичияшын тыгаяк жапыштыже 1500 тонныш шуктымо. Эллан ужалымашат палынак ешаралтын. Кодшо ийын 1400 тонным колтымо гын, тений 1500 тонным ужалаш палемдыме. Ты сомылышто верысе калыкат кугун полша. Тудо шке озанлыкше гыч вольык продуктым кажне ийын утларак да утларак ужала. Тыштыже колхоз председатель шкежат сай примерым ончыкта.

— Шуко пачашан пӧртыштӧ илыше еш-влакым вольык ончымо пашалан эше нигузе таратен ом керт, — манеш Валерий Елистарович. — Йӧнжат моткоч чапле. Ты пӧрт воктенак (шкежат тыштак илем) тошто ферма уло. Айста, манам, чыланат тышке ушкалым, машлан шуко чыташыже перна. Тудо ӱмырeш тыге илышаш огыл. Неле сомылын акшат кугурак лийшаш. Вес шотшо дене, кеч-могай сомылымат шке ыштен ончыде, тудын акшым палаш йӧсӧ.

Икманаш, Марий Пыламарийыште кажне пашаеҥын шуктен толмо сомылжым аклен моштат. Садланак, нуныланы таум ыштыме семын, илашышт сай йӧным ыштат. Колхоз шке вийже дене чыла шотыштат йӧнан, чапле илыме верым шукырак да шукырак чоҥаш палемден. Кызыт волгыдо, йоҥгыдо школ йоча-влакым кажне эрдене кумылын вашлиеш. Тудын ваштарешак торгайыше чапле центрым чоҥаш тӱҥалме. Клубышто «Вӱрзым вел» фольклор ансамбль муро-куштымаш дене калыкым куандара. Тудым колхозысо парторганизацийын секретарьже Е. А. Козлова чумырен да шкежак вуйлата.

Кеҥеж сда колхоз правлений воктене фонтан шоналпыл аршашым тӱрла. Тудо озанлыксе пашаеҥ-влакым пашаштат, илышыштат, шке сурт-печыштат культурым утларак нӧлтен толаш кумыландара.

Пытартышлан тидым палемдынем ыле: «Путь Ленина» колхозын пашаче ешыже озанлык вуйлатышын калык верч лым лийде тыршымыжым кӱкшын аклен, тудым Косолоп избирательный округ деч Марий АССР Верховный Совет калык депутатыш кандидатлан ойырен.

Н. АЛЕКСЕЕВ.

Советын постоянный комиссийже-влакын черетан заседанийышт лийын.

Удырамашын пашаже да илыш-йӱлаже. Ӱдырамашавам да йочам аралыме йодыш шотышто, калык образований, наука да культура йодыш шотышто комиссий-влак верыш лектын заседанийым пырля эртареныт. Тушко райисполкомын ответственный пашаеҥже-влакым, калык депутат-влак сельский ден поселковый Совет исполком-влакын председательыштым ӱжмӧ. Заседанийыште «Ешым пеҥгыдемдыме да йоча-влакым воспитатлыме шотышто ача-ава-влакын ответственностьыштым кугемдыме нерген законодательствын требованийжым шуктышашлан Волжский районышто ыштaлтше паша нерген» йодышым ончымо. Каҥашыме йодыш дене докладым калык депутат-влак Волжский районный Совет исполком председательын заместительже Г. В. Эшкинин ыштен.

Заседанийыште тыге палемдыме: ты йодышым Совет-влакын сессийыштыш, исполком да постоянный комиссий-влакын заседанийыштыш чӱчкыдынрак каҥашаш тӱҥалме. Ӱдырамашвлакын паша да илыш-йӱла условийыштым умбакыже саемдыме, ӱдырамаш-авам да йочам аралыме нерген законодательствын требованийжым шуктымо, шуко йочан да изи доходан еш-влаклан икшывым воспитатлымаште полышым пуымо шотышто паша ыштaлтеш. Калык образований, культура да спортивный учреждений-влак ешым пеҥгыдемдыме икмыняр виеҥден колтеныт.

Ты йодышым каҥашыме годым депутат-влак улшо ситыдымашымат палемденыт. Мутлан, йоча-влакым воспитатлымаште ача-ава-влакын ответственностьыштым нӧлтен толмаште кумылан улшо организаций-влакын пашаштым кӱлын виктарен шогымаш огеш шижалт. Ешым чыла семынат пеҥгыдемдаш, кушкын толшо тукымым воспитатлымаште полышым ситышын пуэн шогаш тыршымаш начарын палдырна. Тиде пашаште рашлык ок сите.

Каҥашыме итог почеш Марий АССР Верховный Советын комиссийже-влак пунчалым луктыныт, тушто тиде кӱлешан пашаште улшо ситыдымашым корандаш полшышо ой-каҥашым каласыме.

Наций-влак коклясе йодыш шотышто комиссийын заседанийыштыже «Марий АССР-ын Издательство, полиграфий да книгам ужалыме паша шотышто государственный комитетшын книготорговый объединенийжын да книга издательствыжын национальный культурым пропагандироватлыме шотышто пашашт нерген» йодышым каҥашыме. Заседанийыште тиде йодыш дене докладым Марий книга издательствын директоржо А. Н. Иванов да Марий книготорговый объединений директорын заместительже М. П. Столяров ыштеныт.

Комиссий тыге палемден: нине объединений ден издательство пӱтынь организаторский ден практический пашам «Республикыште национальный отношенийым умбакыже саемден толмо шотышто задача нерген» Марий АССР Верховный Совет Президиумын пунчалже дене келшышын шуктен толыт. 1989 ийыште Марий книга издательство вашлиймаш кечым эртарен. Национальный литературым, учебник-влакым лукмо дене кылдалтше йодышым каҥашымашке республикысе школлаште марий йылмым да литературым туныктышо-влакым ушымо, могай литература калыклан кӱлмым рашемдышашлан анкетым эртарыме.

Депутат-влак тыге палемденыт: олык да курык марий йылме дене печатлен лукмо книга ий еда шукемеш. Марий йылме дене лукмо литературым чыла книга магазинлаште ужалат. Йошкар-Оласе 1-ше №-ан магазинлаште, Параньга, Морко, Марий Турек районласе магазинлаште татар йылме дене лекше книгам ужалыме отдел-влак улыт. Звенигово районышто чуваш йылме дене лекше книга дене торгайыме отдел-влак пашам ыштат.

Тидын годымак ситыдымашат уло, посна яллаште марий йылме дене лекше литературым шарыме да пропагандироватлыме пашаште ситыдымаш палдырна, палемден комиссий. Рекламын йӧнжӧ начарын кучылталтеш. Калыкын йодмо книга-влак шагал луктaлтыт.

Комиссий каҥашыме йодыш дене пунчалым луктын, тушто национальный культурым пропагандироватлыме пашам саемден колташ темлыме.

Коми АССР. Кажне яллан — чапле магазиным. Тыгай задачым шынден шке ончыланже республиканский потребкооперацийпашаеҥ-влакын коллективышт. Ушанле ремонтно-промышленный база деч посна тыгай задачым решитлаш огеш лий. Тудыжо кызыт Сыктывкар лишне ыштaлтеш. Тушто, кугу кумдыкышто, техникым да технологический оборудованийым олмыктымо мастерской-влакын, столярный да кӱртньӧ-бетон изделийым ямдылыме производствын корпусышт нӧлталтыныт. Кӱртньӧ-бетон изделий цехыште магазин-влакым чоҥаш лӱмын арболит плитам лукташ тӱҥалыныт. 1989 ийыште республикысе яллаште вич у магазиным почмо, тений тынарак чоҥаш палемдалтеш.

Снимкыште: арболит изделийым ямдылыше формовщик Н. И. Чукичев цехын продукцийжым стройкыш колташ ямдыла.

ТАСС-ын фотожо.

ЙӦРАТЫМЕ ЭЛЫШТЫНА

Кече почеш кече

ХАРЬКОВ. С. М. Киров лӱмеш Харьковский завод тӧр кундемыште йогышо эҥерласе гидростанцийлан келыштарыме гидротурбиным лукташ тӱҥалын. Кажныже 230 тӱжем киловатт куатан икмыняр тыгай агрегатым потребительлан колтымо. Нуно Иртыш эҥерыште ыштaлтше Шульбинский ГЭС-ыште верандалтыт. Тыгай агрегат изи куатан вӱд йогынымат пайдалын кучылтеш, тудо вӱд йогын дек автоматикын полшымыж дене утларак келшышын шкеак савырна.

◆

ШАРКОВЩИНА (Витебский область). Ынде ола гыч огыл, а ял гыч олашке костенечым наҥгаяш тӱҥалыныт. «Городец» совхозышто январьын пытартыш кечыштыже кондитерский фабрика продукцийым пуаш тӱҥалын. Озанлык пашаеҥ-влак верлаште кочкыш продуктым шкалан шке ситарышаш верч тыршаш тӱҥалыныт, тыгодым йӧным муын моштымыштымат ончыктат. Пытартыш жапыште областьысе колхоз ден совхозлаште ыштен налме шуко тӱрлӧ сатум магазинлаште налаш лиеш. Тыгай озанлык-влаклан промышленный предприятий-влак полышым пуат.

◆

КЭИНАРЬ (Молдавский ССР). «Кэинарский» совхоз ынде тӱня мучко палыме парфюмер-влак дене кылым кучен кертеш. Тиде озанлыкыште у культурым — лавандиным — ончен куштат. Лавандинын ӱйжӧ «Кристиан диор» француз фирмын специалистше-влаклан чот келшен. Нуно сырьем налын шогаш ямде улмыштым ончыктеныт, вет кызытеш тыгай ӱйым тӱняште нигушто огыт ямдыле. Лавандин — курыкан кундемыште кушшо лавандан гибридше, тудым Крымысе ученый-влак луктыныт. Умаште ик тонн гибрид кушкыл гыч 15 килограмм наре ӱйым налме, тидыже тыгай лаванда кушкыл гыч налме деч кум пачаш шуко. Тыште эфирлан пояш вес шудыланат чот ӱшанат.

(ТАСС).

КЫША КОЕШ? ЧӰНГА?

Тыгай вуймут дене «Марий коммуна» 1986 ий 20 ноябрьыште Марий республикысе сонарзе ден колызо-влак общество правленийын председательже И. Т. Сидоркинын у верыште первый ошкылжо нерген каласкален ыле. Кум ийыште обществын илышыштыже могай вашталтыш лийын?

— ПАЛЕ, Иван Тимофеевич, туризм да экскурсий шотышто областной советым латшым ий чоло вуйлатыме годым тендан коллектив всесоюзный, тыгак всероссийский соревнованийыште чӱчкыдынак призовой верыш лектеден. Мутат уке, кум ий коклаште сонарзе ден колызовлак обществым Российыште эн пытартыш вер гыч тыгай кӱкшытыш нӧлталаш манаш веле кушталго. Но кызытшат але иктаж-могай саска нерген ойлаш лиеш?

— Рашемдышаш улам. Мемнан коллектив кум ий ончыч Росохотрыболовсоюзышто шке озанлык пашаж дене мучаш гыч кокымшо верыште лийын.

— А кызыт?

— Ӱмашсе итог почеш тӱҥалтыш гыч кокымшо верыш лектын. Кодшо ийыште мемнан доходна кум ий ончычсо деч вич пачаш утлалан кушкын да 560 тӱжем теҥгешке шуын (сонарзе ден колызо-влакын взносыштым шотлаш гын, 710 тӱжем теҥгешке).

Ме кажне тӱжем гектар сонар озанлыклан шотлымаште шӱдӧ килограмм, а ик сонарзылан шотлымаште 10 килограмм шылым кучен налмашке шуынна. Тидыже — Росохотрыболовсоюзышто ик эн кугу показатель, кучымо ир сӧсна але шордо гыч тушенкым, колбасам лукташ тӱҥалме. Ончыч кучымо чыла ир янлык, кайыквусо торгайыше организацийлашке каеныт, а нуныштакым шергештарен шке кӱсеньыштым овартеныт гын, ынде ме тиде пашам шке кидышкына налынна. Кызыт шордо колбасам киложым 6 теҥге дене ужалена, тушенкым (2 теҥгеат 25 ыр дене). Эн тӱҥжӧ — янлык шылын тамжым сонарзе-влак ынде шкештат тамлен кертыт.

Тиде кечылаште республикысе госплан дене кутырен келшыме почеш тений гыч ме коваштым шке ийлаш, тудын дене упшым, шӱшам, ужгам ургаш тӱҥалына. Ме изи ластык ковашт ымат кучылташ, тыге ешартыш парышым налаш шонена. Але марте Марпотребсоюзын организацийже-влак шӱтлышӧ ковашт ым сонарзе-влак деч налын огытыл, тыге шуко ковашт ыже пазар гоч эртен.

Калыклан кочкыш да моло тӱрлӧ сатум ий гыч ийыш утларак пуэн шогышашлан ме сонар озанлыкым виянден шогена, тидлан шагал огыл оксам кучылтына. Оҥайже теве мо: янлык кӱтӱлан пошашыже тӱрлӧ семын йӧным ыштена. Ӱмаште, мутлан, 1.5 тӱжем ир лудигым ашнен пӱртӱс лонгаш колтымо. Тыгак ондатр еш-влаклан ласкан тӱлаҥгашышт полшымо. Шордылан, ир сӧсналан кочкышым ситарен шогена. Чыла тыгай пашаже пӱртӱслан энтек деч посна тудын деч утларак пайдам налаш шонен ыштaлтеш.

— Мутна але марте сонарзе-влак нерген ыле. А колызо-влак кузе да мо верч азапланат?

— Ӱстел чеснам пойдараш мом ыштыме шот гычак ончалаш гын, моктанаш але эр. Калыклан ужалаш улыжат 7.5 тонн колым веле колтымо. А вет ты шотышто мемнан йӧнна мучашдыме. Пелшӱдӧ утла ер, тӱжем менге наре кутышан шым эҥер, Куйбышевский да Чебоксарский водохранилище, чын оза семын тыршаш гын, шуко колым пуэн кертыт. Тылеч посна общество колхоз ден совхозлаште 5 плотинам арендыш налын. У Торъялыште, Марий Турекыште, Оршанкыште культураҥдыме кол озанлыкым ыштыме. Тений шошым моло кажне районышто тыгай озанлыкым почаш верым ойырен налаш шонена. Тидлан мыльым ашнен лукмо верч эн ончыч колянымал. Кызыт Волжскыште улшо инкубационный цехым у верыш кусарена. Мемнан шонымаште, республикыштына озадыме ер але пӱя лийшаш огытыл, нуным посна пашаче коллективлан пеҥгыдемден пуыман, тек нуно шке колым ашнат, шкак кучат. Тыштыже мемнан обществын членже-влак вуйын шогышаш улыт.

— Кызыт обществыш мыняр колызо ушнен?

— Латныл тӱжем наре. Сонарзе кокла гыч (а нунышт кандаш тӱжемын улыт) кажныже гаяк кол кучаш йӧрата гын, тиде — кугу вий. А тӱшкан пижына — шонымына шукталтшашак.

— Пале, обществыда ик ий озанлык расчет негызеш пашам ыштен. Шкан оксам ситараш, парышым утларак налаш манын, шуко ыштыме. А обществын членже-влакын йодмашыштым шукташ кузе азапланыме? Вет обществыже лач тидланак шочын да кла.

— Пӱтынек озанлык расчетыш кусныммылан кӧра уло взнос гыч лучко процентше сонарзе ден колызо-влаклан шканыштак первичный коллективеш кодеш. Тиде оксам сонарыш, кол кучаш тӱшкан каяш, тӱрлӧ инвентарьым налаш кучылтыт. Обществo шке членже-влаклан боеприпасым ситарыме, пийым туныктен ямдылыме шотышто кугу пашам ышта. Но эн тӱҥжӧ — пытартыш кум ийыште материально-технический базым пеҥгыдемдаш тӱҥалме. Йошкар-Олаште сонарзе да колызо пӧрт ыштaлтеш. Тений ямде лийшаш. Эҥер ден ер серлаште тыгай пӧрт-влак шукемыныт. Обществын членже-влак, тушко еш дене пырля каен, яра жапыштым пайдалын эртарен кертыт.

— Иван Тимофеевич, Тендам 42-шо номеран Шкетановский избирательный округ деч Марий АССР Верховный Совет калык депутатыш кандидатлан ойыреныт. Избиратель-влак, Тыланда ӱшаным ыштен, депутатлан сайлат гын, мо верч утларак чот кучедалаш тӱҥалыда ыле?

— Кызытсе уэмме пашаштына тиде изи але тиде кугу манаш ок лий. Чылажат вет икте весе дене чак кылдалтын, ниможымат посна ойырен ончаш ок лий. Теве экологий дене кылдалтше йодыш мемнан планетына кӱкшыт гыч ончалт аклалтеш да тыштат ме кертмына семын шке вийнам ончыктен кертына гын, шкенан чодыраште, эҥер ден ерлаште поянлыкым шукемдышаш, тудым переген кучылтшаш верч эн ончычак тавадаҥ шогышаш улына. Мый Совет гоч шукым тургыжландарыше, ю товаҥ пытыше йодышым руден рашемдаш, чын ойым пидаш полшен кертам ыле. Теве, мутлан, обществын сонар озанлыкшым налаш. Тудо 976 тӱжем гектарым айла. Но республикыштына сонар озанлык дене (эн поян сонар кундем дене) пайдаланыше-влак весат улыт. Нуно изватын икшывыже семын илат. Туге лектеш: кӧн властьше кугу, тудо чыныш лектеш. Весе — лицензий шотышто порядке уке. Эллан ир янлык шылым, ковашт ым колтымо шотышто госзаказ вий шутышан лийшаш. Мыланна курал-ӱдымӧ мланде, олык утларак кӱлыт.

Республикына шкем шке финансироватлыме условийыш кусныш ямдылалтеш, да тыштыже меат шагал огыл полшен кертына. Тидыже мемнаҥ деч утларак чулым лияш, кеч-можымат чын озан шинчаж дене аклен ончаш йодеш.

— Тендам шукынжо «деловой» айдеме семын аклат. «Деловой» умылымаш мом ончыкта?

— Шагалрак кутыраш, утларак пашам ыштaш. Ончылгоч шоналтен. Шот дене. Лийжак маныя. Тунам паша ушна. Тунам вырля ыштыше йолташет ӱмбак вожылде ончалат.

П. АЛЕКСЕЕВ.

ЭРВЕЛ УВЕР

«Йӱлышӧ вӱд» ок пучо

Южгунам ойлыгыч шокта: «Пошкырт мландыште нефть шагалемын». Но теве Калтаса районысо Краснохолмский поселкышто верланыше буритлыме паша управленийын пашаеҥже-влак вес семын шонат: «Йӱлышӧ вӱд» але пучен шуктен огыл. Кодшо ийын тыште нефтьым планыште ончыктымо деч кум гана шукырак муыныт.

Ӱстембал сий

Калтаса райпо колбасам лукмо да колым шикшеш коштымо цехым ыштен шуктен. Ынде латкок тӱрлӧ колбасам, копчитлыме колым ужалымашке колташ тӱҥалыт.

Фермыште — концерт

Тиде кечылаште районысо фермылаште уна-влакым вашлийыт. Бытовик, культура пашаеҥ-влак вольык ончышо-влаклан илыш-йӱла сомылым шуктат, нуным концерт дене куандарат. Тыгай вашлиймаш-влак «Россия» да «Заря» колхозлаште лийыныт.

Быткомбинат пашаеҥ-влак у модым ончыктеныт, мотор вургемым, йолчиемым, моло тӱрлӧ кӱлеш-шан сатум ужалненыт. Вара еҥ-влак элысе да тӱнямбал увер-влак дене палыме лийыныт. Пытартышлан райцентр гыч толшо артист-влакын концертыштым онченыт.

Ынде тыгаяк вашлиймаш Ленин лӱмеш колхозысо фермылаште лийшаш.

Шӧр эҥер

Районысо озанлык-влак телымат лӱштышым кугемдаш тыршат. Кызыт кодшо ий дене таҥастарымаште кажне ушкал деч шӧрым пел килограммлан шукырак шупшылыт. А «Советская Армия», «Красная звезда», Ильич лӱмеш, «Заря», Чапаев лӱмеш колхозлаште лӱштыш килограммат пеле — кок килограммлан ешаралтын.

Таҥасымаште ончычсо семынак, «За коммунизм» колхоз гыч Софья Бикмурзина, Евдокия Найтуллина, Любовь Тимофеева ончылно каят.

Тӱрлӧ кундемыш

Кодшо ий кукшо лиймылан кӧра пакча саскам коштымо райцентрысе заводлан верысе озанлык-влак сырьем ситышын пуэн сеҥен огытыл. Садлан элысе моло кундем гыч кондат. Кӱсын коркан вурдыжо кужу лийшаш огыл, манмыла, Калтасасе пищевик-влак тутло продукцийым Совет Ушемын тӱрлӧ велкыже колтен шогат.

Пӱсӧ перо

Районышто лектын шогышо «Ужара» газет редакций кажне ийын «Мемнан жапысе герой» темылан конкурсым эртара. Кодшо ийысе таҥасымашын иктешлымеке, кокымшо, кумшо да кумыландыше премийым педагог-влак С. Исиметов, Г. Козлов, библиотекарь С. Шайдулина, пашан ветеранже А. Исекеев да молат налыныт.

И. ВАСИЛЬЕВ.

◆ *Сеҥымашын 45-ше идалыкше вашеш*

Гвардеец радамыште

ТИДЕ 1945 ийыште лийын. 33-шо гвардейский стрелковый дивизий Бреслау олаште немецко-фашистский войскам авырен налме тӱжвал колчашке лектын да моло соединений дене пырля обороныш шогалын. Авыралтше группировкым утараш тӧчышӧ гитлеровец-влакын атакыштым кок тылзе утла чактарен шогаш пернен.

Одер эҥерым форсироватлыме годым да Бриг ола верч кредалмаште гвардий младший лейтенант Андреев уста командир улмыжым ончыктен. «Кӱчык жапыште,— палемдалтын тудын боевой подвигше нерген наградылан ямдылыме материалыште,— кум пулеметный точкым, кок артиллерийский батарейым, ик минометный батарейым пален налын, да мемнан полкын артиллерийже тушманын цельже-влакым темдалын. 1945 ий 6 февраль вашеш йӱдым тушман атакыш тарванаш шонен. Тидым Андреев жапыште рашемден. Полкын артиллерийже тушманын колонныжым чарен шогалтен. Эрдене разведка взвод командиршке батарейже дене атакыш каен да куд гитлеровецым пуштын, эше 12 еҥым пленыш налын».

В. А. Андреевын подвигшым 1945 ий 2 апрельыште кокымшо степень Отечественный война орден дене палемденыт. Тиде жаплан тудын оҥыштыжо Йошкар Звезда орден лийын. Тудым 1944 ийыште Сандомирысе плацдармыште талын кредалмылан пуэныт.

А пашаже теве кузе лийын. Немецко-фашистский командований плацдармым кучышо мемнан войскам, пелылан шелын, Висла эҥер деч ойырынеже да мӧҥгеш налын кудалтынеже улмаш. Гитлеровец-влак шонымыштым шуктен кертын огытыл. Совет воин-влак боевой усталыкым ончыктеныт, героически кредалыныт. Мемнан тактика кӱшнырак шоген. Кредалмаште моло дене пырля разведка взвод командират ойыртемалтын.

Гвардеецын кумшо наградыже икымше степень Отечественный война орден лийын. Тудым, сар пытымек, 33-шо гвардейский стрелковый корпусын командирже пуэн.

Ончычсо фронтовик Йошкар-Олаште ила. Тудым уста организатор, активный общественник семын оласе калык сайын пала. В. А. Андреев маслосырбазын директоржылан, бытовой обслуживаний министерствысе ремстрой управлений начальниклан ыштен. Пенсийыш лекмыж деч ончыч «Любитель» садовод обществымат вуйлатен.

Палат Василий Андреевичым Морко районыштат. Вет тудо тусо Курыкӱмбал ялеш шочын. Тӱҥалтыш образованийым налмек, Лопатинысе фабрично-заводской училищыш тунемаш каен. Слесарь-токарь специальностьым налын да Марий кагаз комбинатыште ыштен.

Ялышкыже пӧртылын да колхозышто бригадирлан ыштен. Вара Шернурысо партийный школыш колтеныт. Избач лийын, кресаньык-влакым лудаш-возаш туныктен. Комвузышто тунеммек, комсомол пашашке ушнен. Партийыш пурен. Советско-финляндский войнашке шке кумыл дене каен. Кугу Отечественный сар тӱҥалмым Йошкар Армийыштак вашлийын. Армийыште 1946 ий марте лийын.

Сарын да пашан ветеранжым У Торъялыштат вашлияш лиеш. Тудо Совет Союз Герой М. В. Лебедевын ялышкыже, тудын лӱмжым нумалше школыш кая, тунемше-влак дене вашлиеш, нунылан герой дене пырля кредалмыж нерген каласкала. Кызыт Немда кыдалаш школышто музей уло, тудын экспонатше-влак М. В. Лебедевын илышыже да боевой подвигше нерген кумдан каласкалат. Нуным пойдараш Василий Андреевичат полша. Вет тудо Михаил Васильевич дене пырля ик полкышто кредалын, тудым пытартыш корныш ужатен.

М. ТИХОНОВ.

Снимкыште: В. А. Андреев (1945 ийысе фото).

П. Васильевын репродукцийже.

ТИТАКАНЛАН ШОТЛЫМО ОГЫЛ

Республикыште 30—40-ше ийлаште да 50-ше ийла тӱҥалтыште лийше репрессийын жертвыже-влак шотышто чыным пӧртылтышашлан Марий АССР Верховный Совет пелен ыштыме комиссийын пунчалже почеш газет 1955—1988 ийлаште суд дене реабилитироватлыме еҥ-влакын спискыштым умбакыже печатла.

902. МАКАРОВ Гаврил Ильич, 1914 ийыште Марий АССР, Йоласал районысо Шыргыйялеш шочын, марий, кресаньык-середняк. 1938 ий 7 октябрьыште репрессироватлыме. 10 ийлан шындыме.

903. МАКАРОВ Илья Степанович, 1908 ийыште Марий АССР, Пектубай районысо Чирки ялеш шочын, марий, кресаньык. 1938 ий 25 сентябрьыште репрессироватлыме, 8 ийлан шындыме.

904. МАКАРОВ Кузьма Сергеевич, 1904 ийыште Марий АССР, Косолоп районысо Шуаръялеш шочын, марий, шке озанлыкыштыже пашам ыштен. 1938 ий 8 сентябрьыште репрессироватлыме, 8 ийлан шындыме.

905. МАКАРОВ Павел Егорович, 1909 ийыште Марий АССР, Роҥго районысо Кӱрсолаш шочын, марий, колхозник. 1938 ий 29 сентябрьыште репрессироватлыме, лӱен пуштмо.

906. МАКАРОВ Семен Макарович, 1900 ийыште Кировский область, Уржум районысо Изи Морко ялеш шочын, марий, 1920 ий гыч ВКП(б) член, Марземуправлений начальник. 1938 ий 13 февральыште репрессироватлыме, лӱен пуштмо.

907. МАКАРОВ Яков Александрович, 1904 ийыште Марий АССР, Косолоп районысо Шуаръялеш шочын, марий, шке озанлыкыштыже пашам ыштен. 1938 ий 8 сентябрьыште репрессироватлыме, 10 ийлан шындыме.

908. МАКМАТОВ Вениамин Федорович, 1911 ийыште Марий АССР, Куженер районысо Чашкаялеш шочын, марий. Марбумкомбинатын экспедиторжо. 1937 ий 20 октябрьыште репрессироватлыме, 10 ийлан шындыме.

909 МАКМАТОВ Михаил Иванович, 1900 ийыште Марий АССР, Шернур районысо Кугу Коклала ялеш шочын, марий, УНХУ пеленсе ял озанлык групнын начальникше. 1937 ий 9 августышто репрессироватлыме, 3 ийлан ссылкыш колтымо.

910. МАКОВ Филипп Фадеевич, 1904 ийыште Марий АССР, Куженер районысо Лопсолаш шочын, марий, колхозник. 1938 ий 1 октябрьыште репрессироватлыме, лӱен пуштмо.

911. МАКСАНОВ Виктор Яковлевич, 1919 ийыште Марий АССР, Курык марий районысо Пычанал ялеш шочын, руш, колхозник. 1938 ий 25 сентябрьыште репрессироватлыме, 10 ийлан шындыме.

912. МАКСИМОВ Иван Максимович, 1906 ийыште Марий АССР, Роҥго районысо Кугунур ялеш шочын, марий, Абаснур лесхозын лесникше. 1938 ий 29 июньышто репрессироватлыме, лӱен пуштмо.

913. МАЛАНКИН Григорий Илларионович, 1901 ийыште Козьмодемьянск олаште шочын, руш, Марий АССР Наркомземын вольык озанлык управленийжым вуйлатыше. 1938 ий 7 октябрьыште репрессироватлыме, лӱен пуштмо.

914. МАЛИНИН Александр Григорьевич, 1919 ийыште Марий АССР, Морко районысо Мызеҥер ялеш шочын, марий, ВЛКСМ член, Морко педучилищыште тунемше. 1940 ий 2 сентябрьыште репрессироватлыме, 5 ийлан шын-

1892 ийыште Марий АССР, Медведево районысо Цибикнур ялеш шочын, марий, Маргостеатрын артистше. 1938 ий 29 октябрьыште репрессироватлыме, лӱен пуштмо.

927. МАНЕВИЧ Виктор Васильевич, 1913 ийыште Самарский губернийыште шочын, поляк, Юрино РИК-ын рыбпромжын счетоводшо. 1938 ий 10 октябрьыште репрессироватлыме, лӱен пуштмо.

928. МАНЕВИЧ Ольга Васильевна, 1899 ийыште Самарский губернийысе Черный Улус ялеш шочын, руш, Юрино больницын тӱҥ врачше. 1938 ий 25 сентябрьыште репрессироватлыме, лӱен пуштмо.

929. МАНЖЕЛОВСКИЙ Евгений Никандрович, 1898 ийыште Азовско-Черноморский областьыште шочын, украинец, Йошкар-Оласе автогужтрестын тӱҥ бухгалтерже. 1938 ий 19 сентябрьыште репрессироватлыме, лӱен пуштмо.

930. МАНЗУРОВ Арсений Васильевич, 1912 ийыште Марий АССР, Роҥго районысо Шӱргыялеш шочын, марий, колхозник. 1938 ий 1 октябрьыште репрессироватлыме, лӱен пуштмо.

931. МАРТЬЯНОВ Иван Михайлович, 1914 ийыште Мордва АССР-ыште шочын, мордвин. Мариец поселкысо НСШ-ын директоржо. 1937 ий 10 ноябрьыште репрессироватлыме, 8 ийлан шындыме.

932. МАРТЬЯНОВ Николай Емельянович, 1906 ийыште Марий АССР, Роҥго районысо Якайсолаш шочын, марий, колхозник. 1938 ий 29 июньышто репрессироватлыме, лӱен пуштмо.

933. МАРЫШЕВ Алексей Иванович, 1863 ийыште Марий АССР, Юрино районысо Анчутино ялеш шочын, руш, единоличник. 1931 ий 10 февральыште репрессироватлыме, 3 ийлан ссылкыш колтымо.

934. МАРЯШЕВ Иван Иванович, 1886 ийыште Йошкар-Ола воктенысе Вараксино ялеш шочын, кресаньык. 1930 ий 29 июльышто репрессироватлыме, 3 ийлан ссылкыш колтымо.

935. МАСЛЕННИКОВ Михаил Андреевич, 1887 ийыште Марий АССР, Курык марий районысо Йоласал ялеш шочын, руш, Лопатино ДК-н пашазыже. 1937 ий 3 октябрьыште репрессироватлыме, 10 ийлан шындыме.

936. МАТВЕЕВ Афанасий Гаврилович, 1893 ийыште Марий АССР, У Торъял районысо Укташ ялеш шочын, марий, кресаньык. 1937 ий 20 октябрьыште репрессироватлыме, 10 ийлан шындыме.

937. МАТВЕЕВ Василий Васильевич, 1897 ийыште Марий АССР, У Торъял районысо Укташ ялеш шочын, марий, кресаньык. 1937 ий 20 октябрьыште репрессироватлыме, 10 ийлан шындыме.

938. МАТВЕЕВ Гаврил Тимофеевич, 1869 ийыште Марий АССР, У Торъял районысо Укташ ялеш шочын, марий, кресаньык. 1937 ий 11 октябрьыште репрессироватлыме, 8 ийлан шындыме.

939. МАТВЕЕВ Михаил Григорьевич, 1902 ийыште Ленинград олаште шочын, руш, инженер. 1938 ий 19 сентябрьыште репрессироватлыме, лӱен пуштмо.

940. МАТВЕЕВ Петр Терентьевич, 1891 ийыште Ульяновский областьыште шочын, руш, Маритранлесын пашазыже. 1937 ий 14 сентябрьыште репрессироватлыме, 8 ийлан шындыме.

941. МАТВЕЕВ Степан Афанасьевич, 1890 ийыште Марий АССР, Косолоп районысо Часамлаялеш шочын, марий, колхозник. 1937 ий 8 октябрьыште репрессироватлыме, 10 ийлан шындыме.

942. МАТВЕЮК Пантелеймон Кузь-

Лач тыгак ыштеныт тунам Айгалче ден Макар Йыванышт дене. Первый толшо еҥже... мый ыльым... Мокузежым пален налмеке, изи падыраш Йываным кучен шинчым. э тӱслем вет.

— Ончо, манам, Макар, эргына уло сынже дене Эвле-с! Тыйын ачатымак кучен шочын. Пытарен Эвле-ыс!

— Э-э, Эвлес эргым, тол ынде ават деке, — Айгалче ончычем азым поген нале.

Мый умыленат шым шукто, лӱм шкак толын лектын.

— Тиде Йывуш эртак черланышан ыле, — шуя ава, — а Эвлес таза, патыр лийже.

Теве тунам пел ияш Йываным мый Эвлесыш савырынам. Умылыдыч ынде, но тугай Эвлес? Мутлан, мый тыйым ончалам, эргычым ужам лийже, тыйын велыш миеам гын, кузе маным колтем? Ончо, пытарен Гриша-с! Вот садыге паша, Чекулаев йолташ.

Тылеч вара Эвлесын Иван-Йыван улмыжо шочмо кагазешак тыва кодын. А ялыште туге вет, кузе ижнек лӱмден кушкыт, вара ок вашталт. Иктаж-могай документ сомыл тыва тудым...

— Маньым вет, авай, эше иктаж кум кечым иле, шыч колышт, — шоктыш вес ӱдырамаш йӱк.

Кольо тиде йӱкым Гриша, да тевак пружина ӱмбач поҥгалтарен колтымыла южыш ок чоҥешт. Но тудо ыш нӧлталалт, кидысе укш тормылаже пурен кайыш, шкежат кидше дене шокшо ломыжыш тӱкныш.

— Вуча, вуча, манат. Ончо, кузе вуча тудо? — самырык ӱдырамаш тугак шуя, йӱкшӧ ыш вашталт, векат, Гришам эше шекланен шуктен огыл.

— Кочай! — изи ӱдырын йӱкшӧ гын Гришан оҥыш тулшолым пыштымылак чучо, шинча йымач ужо: ӱдыр Петроп дек миен, шӱйжӧ гычак кидале.

Петроп уныкажым кок кидше дене шкеж дек лишемдыш, тыгодымак пырт тораштырак шинчыше рвезым ончале. Уныкажат палыды-

— Ну тендам! — шокта Петроп, мыскараш лупша такше. — Саламлалташ йодыч — уло чон дене саламлалтым. Адакат ок келше! Тый мыйын олмышто мом ыштет ыле, Григорий? — трук Чекулаев дек савырныш.

Тиде гына ситен огыл. Нӧлпӧ лыпташла чытырыше шӱмжӧ тугакат лектын вочшашла кӱлтка, да эше Петроп...

Тудо нимат умылен ок керт. Ушышко Петропын колтымо письмаже, Эвлес, Наташа, шке ватыже иканаште толын пурат да чоныым кӱчемдышын нултат, нӱшкӧ пилала йыгат. Серыш — Наташа — Эвлес — Петроп шкеже — да Гриша... Неужели чыла тиде иктыш кылдалтын? Неужели чыла лач теве тыгак лийшаш улмаш? Тугеже Гришам ик Эвлес шотышто веле ӱжмӧ огыл?..

тыгайым чиен коштмаш уке, — каналташ шинче Меҥыза. — А батаммчуд тувыремжым, кернак, ужалынем ылят, пазарышкыже миен ышна шу.

— Мыскарам ыштеда тыш, ноен одал, ужам. Чайжым йӱыда мо? Йӱыда гын, ырыктена. Мыйын теве повар уло таче, шыже кечыпат шоптыр лышташ дене чайым йӱктыш, — Гришам ончыктыш Петроп.

— Ай, мӧҥгыштӧ йӱылтеш. Уна, ушкалет-влак шаланен ыныышт кай, — кӱтӱ велыш эскера Меҥыза, трук содор кынелаш да ушкал коклаш каен колта.

Гриша ынде тупыньжак ок шого. Чай нерген каласыме годым тудым Наташа ден Ленук иканаште ончал колтышт, но шинчаштым шаҥгысылак содор шылтышт. А Петропын ватыже нунын велыш шӱйым шуен шогышо йошкар ушкал дек

ларте. А тыгай качымарийже, — шайыкын ончале Гришам, — олаште кажне йолтошкалтыште.

Гришан капше я ыра, я йӱкша, я уло кид-йолжо чытыраш тӱҥалеш. Саҥгашке пӱжвӱд лектеш. Шыде овара.

Чекулаев, ты шомакым колдымыла, савырнен шогале, лишнырак шогышо нӧлпӧ дек каен, кичкан укшым тодыл нале.

— Вот-вот, кажне йол йымалне почаҥгыныт да иктыжым муынат теве! — кӱтӱчӧ уныкажым вуй гыч ниялтыш.

— Адак тӱҥале! — Меҥыза ыш чыте.

— Тый, ачай, тыште моланат спектакльым ямдылет? — трук чолган пелештыш Наташа. — Можыч, мылам кызытак мӧҥгеш кудалман?

Тидыже Гришалан келшыш. Шинча йымач ончале. Ала-мо татыште Наташа ден когыньыштын ончалтышышт вашлие. Гриша ӧкым шыргыжалмыла ыштыш. Наташа саҥгам куптыртыш.

— Колтем мый чечасак тыйым, — ачаже пеҥгыдын

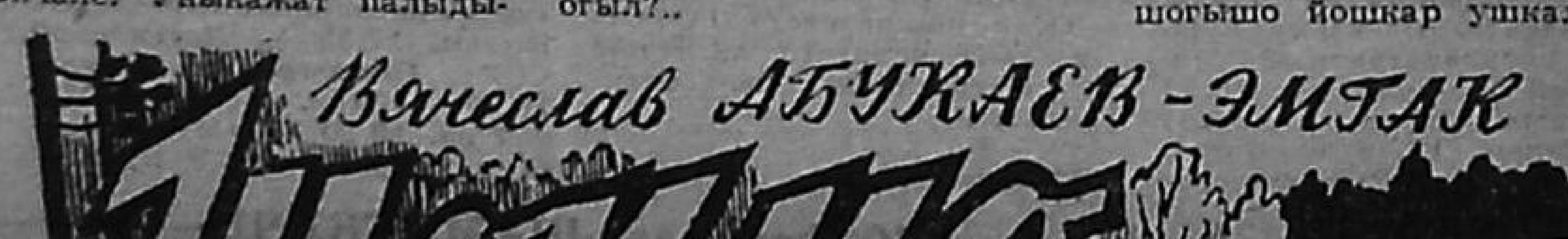

...эргына уло...
ле-с! Тыйын ачатымак кучен шочын. Пытарен Эвле-ыс!

— Э-э, Эвлес эргым, тол ынде ават деке. — Айгалче ончычем азым поген нале.

Мый умыленат шым шукто, лӱм шкак толын лектын.

— Тиде Пывуш эртак черланышан ыле, — шуя ава, — а Эвлес таза, патыр лийже.

Теве тунам пел кяш Пываным мый Эвлесын савырнышым. Умылышыч ынде, кӧ тугай Эвлес? Мутлан, мый тыйым ончалам, эргычым ужам лийже, тыйын велыш мнем гын, кузе манын колтем? Ончо, пытарен Гриша-с! Вот садыге паша, Чекулаев йолташ.

Тылеч вара Эвлесын Иван-Пыван улмыжо шочмо кагазешак гына кодын. А ялыште туге вет, кузе изинек лӱмден кушкыт, вара ок вашталт. Иктаж-могай документ сомыл гына тудым Иванын савыра. А тугакше ялыште кызыт чыланже огытат пале Пыван улмыжым. Эвлес да Эвлес... А больницыште тунам, кернак, азан черҗым пален огытыл. Кӧргӧ кзамок (ырлыган) улмаш, корь маныт вес семынже. Тудыжо, йӧра, шке семынже эртен...

6.

КУТУ малтыма гыч пӱтынек лектын шуо. Адак кугорко велыш каен ынышт колто, шоналтен, Петроп тушкыла тӱткын эскера. Гриша гын ушкал-влак ӱмбак онча, но пуйто тыгодымак иктыжымат ок уж. Тудын вуйышто адакат шукертсе тора лавыран шошо корно сӱретлалтеш, но эше рашемдалт ок шу.

Петроп «кхм!» кокыралтыш, тугак кугорно велыш эскера. Гришат ончале. Ужеш: корно дене тышкыла — уке, Гришан толмо могырым огыл, а ваштарешла, — кок ӱдырамаш, ик йоча ошкылыт. Ӱдырамаш-влак кугу сумкам сакаленыт. А ӱдыр йоча нуным я ончылтен куржеш, я почешышт кодеш, корно тӱрыштӧ пеледышым кӱреш, векат. Кӱрлын налеш иктым да, вийнен, угыч кутыен-влакым поктен шуэш. Ушкал-влак могырыш кид шуен ончыкта да тетлаже урвалте деч ок ойырло.

Гриша умылыш: тиде Петропын, шке манмыжла, «кувандайже» ола гыч пӧртылеш. Пеленже ялысе ӱдырамаш дыр, йочаж дене. Тудлан нуным тӱткын эскераш оҥайын ыш чучат, ончалтышыжым вес велыш савырыш.

Петроп гын тушкыла икмыняр ошкылымат ыштыш, но ала-мом шоналтен, кидым лупшале, вара, пулвуйжым ончык пӱген, млайдыш волен шинче.

— Эй, айдемат улат вет! — нуным дек чак лишеммекышт, шоҥгырак кува йырымлалтен колтыш. — Ончен шоген, лопток волен шинчын кертеш, могай чон лийман дыр! Иктаж-кӧ весе лиеш гын, куржын миен, нумалаш полша ыле вет... Кидем кӱрлын вочшаш гай лийыс, калтак,— толын шуат, кок кугу сумкам Петроп воктек волтен шындыш. — Чонетше изишак уло тыйын, Петроп?

(Мучаш. Тӱҥалтышыже 22, 23, 24, 25, 26, 27 №-ан газетыште).

тормыжлаже ... пурен ...
шкежат кидше дене шокшо ломыжыш тӱкныш.

— Вуча, вуча, манат. Ончо, кузе вуча тудо? — самырык ӱдырамаш тугак шул, йӱкшӧ ыш вашталт, векат, Гришам эше шекланен шуктен огыл.

— Кочай! — изи ӱдырын йӱкшӧ гын Гришан оҥышко тулшолым пыштымылак чучо, шинча йымач ужо: ӱдыр Петроп дек миен, шӱйжӧ гычак ӧндале.

Петроп уныкажым кок кидше дене шкеж дек лишемдыш, тыгодымак пырт тораштырак шинчыше рвезым ончале. Уныкажат палыды-

Нӧлпӧ лышташла чытырыше шӱмжӧ тутакат лектын вочшашла кӱлтка, да эше Петроп...

Тудо нимат умылен ок керт. Ушышко Петропын колтымо письмаже. Эвлес, Наташа, шке ватыже иканаште толын пурат да чонпылым кӱчемдышын нултат, йӱкшӧ пилала йыгат. Серыш—Наташа — Эвлес — Петроп шкеже—да Гриша... Неужели чыла тиде иктыш кылдалтын? Неужели чыла лач теве тыгак лийшаш улмаш? Тугеже Гришам ик Эвлес шотышто веле ӱжмӧ огыл?..

вар уло таче, шыже кечылат шоптыр лышташ дене чайым йӱктыш,—Гришам ончыктыш Петроп.

— Ай, мӧҥгыштӧ йӱылтеш. Уна, ушкалет-влак шаланен ынпышт кай,—кӱтӱ велыш эскера Меҥгыза, трук содор кынелеш да ушкал коклаш каен колта.

Гриша ынде тупынькак ок шого. Чай нерген каласыме годым тудым Наташа ден Ленук иканаште ончал колтышт, но шинчаштым шачтысылак содор шылтышт. А Петропын ватыже нунын велыш шӱйым шуен шогышо йошкар ушкал дек

ме чӱчӱм ужо. Ӱдырамашвлакат туп дене шинчыше рвезым ончалал колтат.

Гришан чон ала йолвундаште, ала, тушечын лектын, тулотеш когарген, ала мланде йымакак пӧрволыш. Но тыге, шылын модшыла, туп дене шинчаш сай огыл. ым тудо умылыш, копашкыже кокыралтыме амалым ыштыш, кынел шогале, толшо еҥ-влак ӱмбак ончалде, эплынрак мане:

— Здрастье!—адакат пеле савырныш.

— Салам лийже,—шоктыш ылалшыже.

А изи ӱдыр гын, тудым ужын, утыр веле кочаж дек пызныш. Ончалтышыже вигак шинчашӧр йымак шыле. Аваже нимат ыш пелеште, эсогыл Гришам ыжат ончал чай. Ала Гришалан туге чучо.

Петроп кожганыш.

— А тый мо самырык вует дене изи сумкам казаварняшет сакалтен толат, а аватлан ишак семын оптен пуэнат? — торжанрак мане. Наташалан ойла.

— Ындыже кеч айдеме лий, Петроп!—ватыже коклаш пурыш.—Ӱдырет унала толын, кеч саламлалтам ыле. Могай лийыч дыр, тиде кок ий жапыште чисти вашталтыч вет, а! Иктаж-кӧ тылат аракашкет иктаж-мом пыштен йӱктен дыр, моло огыл. Кынел, мом молла гане шинчет?

Петроп, ньшйола мландыш эҥертен, лӱмынак вашкыде кынелеш. Уныкаже шӱйжӧ гыч ок мучышто, тудымат иквереш нӧлталеш, шола кидше дене оҥ пелен ишен куча.

— Кугу салам!—чот пелештыш.—Пӧртылмыда дене, пелашем-йӧратымем, ӱдырем-пагалымем, уныкамчон падырашем!—лӱмынак вуйым савалта, а уныкажым шыман вӱчкалта.

— Ончо, адак игылт шога,—кидым лупшалеш ватыже.—Ну тыйым!

Гриша нимат ыш пелеште, тӱрвӧ лукшо дене шыргыжалмыла гына ыштыш. Тыгодым тудын ӱмбакше Петропын ватыж деч моло иктат ыш ончал.

— Да мыйже вет ынде вучен ноенам. Теҥгечак, кугорныш ончен-ончен, шинчам ярнен пытыш. Але вара олаш каенам манын, верныжак, арня дене кийыман?—уныкажым млапдыш волтыш, пелашыж дек миен, туп гыч вӱчкалтымыла ыштыш, вара ӱдыржӧ век савырныш.—Тыйже ават мийыме деч посна шочмо ялетшым от му мо?

— Тыйже мыйым ала-кӧлан шотлет да...—ӧпкеленрак манеш Наташа.—Теве кызытат шонен шогем: ала савырнен каяш, ала кудышкет содыки миен ончалаш...

Тудо вичкыж пеледышан платье дене. Плащыжым сумка ӱмбак шаҥгак йӧнештарен пыштен, коеш. Такше, шокшак шол. Чатка кыдалжым ӱштӧ дене кылден. Полыштыжо кӱкшӧ таганан ката. Чаравуя. Ӱпшым кӱчыкын тӱредме, кудыртымо. Гриша тудым ок пале да пеленже изи ӱдыр ок лий гын, товатат, марлан кайыше ӱдырамаш манын ок шоналте ыле. Мотор ӱдырамаш. Тунамат тыгаяк ыле. Вашталтын огыл.

— Йӧра уж, нелеш ида нал. Пешакак ваштарешда куржын мийынем ыле, но ончем-ончемат: ала те улыда, ала руш майра-шамыч... Тыйже,—манеш ватыж велыш,—батаммчуд тувыретым ужален кодышыч мо? Нимаят ок келше вет тиде мешакет. Эше ик гана чиен шогалат гын, чечасак ойырен колтем. Тачак кудаш шу да мушкышым ыште.

— Между прочим, авайлан тиде платье келша,—Ӱдыржат веселаҥе, Гриша вак шинча шӧр дене ончале.

— Ай, келшымыже-можо, могырым иша... Арам налын толашышыч, ялыште

мийышат, шӱйжӧ йыр ӧндал колтыш, тупшым йыгалтыш, кӱсен гыч луктын, вольык тӱрвыш ала-мом тушкалтыш.

— Вот ӱдырамаш!—вуйым рӱзалтыш Петроп.—Марийжым вурсашак веле пала, а ушкалым айдеме деч коч ӧндалеш.

Меҥгыза пӧртыльӧ. Чыланат ик тура погынен, ужмоколмо нерген кутыркалат. Изи ӱдыр йырыштак пӧрдеш. Коклан Гриша ӱмбак чуйге ончал шында. Гриша чытен ыш керт — ик гана шыргыжалмыла ыштыш, но ӱдыр тунамак йылмым луктын ончыктыш да уэшлан кужу жап тудын век ыш савырне. Наташа але Чекулаевым ужаш огешак шоно.

— Ах да, тиде—Гриша! —трук Петроп каласыш. — Палыме лийза!

Гришан уло чурийже адакат тулла йошкаргыш.

— Палыме лий, Наташа! —Петроп чоян шыргыжеш.

— А молан мылам персонально?—Наташат уло капге ырен кайыш чай, шӱргыжӧ йошкаргыш, но шкем кидыш нале да койышланенрак каласыш.—Наташа!

— Тидыже мыйын шӱмбелем-кувандаем,—ышталеш Петроп, ватыжым йӧратен ончалеш.

— Меҥгыза кокай манат гын, йӧра веле. Такше коваят лиялтын ынде шукертак, —тыматлын ойла Меҥгыза.

— Григорий, Гриша,— ӧкым палдарыш шкенжым.

— Персонально улде мо, —Петроп ӱдыржым чоян ончалеш.—Тылат качымарийым ямдыленам дык, ават дене персонально палдарем мо?

— Фы-ы!—Наташа, койышланен, тӱрвыж дене шинча вак кечалтше ӱпшып пӱргале.—Хы! Качымарийым ямдылен! Несовременный лийынат тый, ачай! Кызыт ача-ава икшывылан качымат, орьеҥымат ок ту-

...савырнен шогале. лишнырак шогышо нӧлпӧ дек каен, кичкан укшым тодыл нале.

— Вот-вот, кажне йол йымалне почаҥгынит да иктыжым муынат теве!—кӱтӱчӧ уныкажым вуй гыч ниялтыш.

— Адак тӱҥале!—Меҥгыза ыш чыте.

— Тый, ачай, тыште могай спектакльым ямдылянат?—трук чолган пелештыш Наташа.—Можыч, мыламат кызытак мӧҥгеш кудалман?

Тидыже Гришалан келшыш. Шинча йымач ончале. Ала-мо татыште Наташа ден когыньыштын ончалтышышт вашлие. Гриша ӧкым шыргыжалмыла ыштыш. Наташа саҥгам куптыртыш.

— Колтем мый чечасак тыйым,—ачаже пеҥгыдын кутыра.—А молан тышанак волен ышда код? Ушкалым ышда уж мо?

— Шайтан шофер логалын, остановкышто веле положено, манеш,—умылтара Меҥгыза.

— Лучо вик ялыш каяш кӱлеш ыле,—ешара Наташа.—Тарванена мо, Ленук? Ит шӱраҥгышт пеш кочат дек. Чечас шержым темет теве, вара аватым койдарымыла койдараш ынже тӱҥгал.

— Пешак койдаремыс тендам! А куш тарванынет?—тура йодеш.—Уке, чечасме шке тарванена. Аваже, Ленук, подъем!

— Мо-о?—Наташа шинчам пашкарта.

— Таче кӱтӱм кок самырык еҥ кӱта.—воштылеш ача.—Гриша, кӧнет мо тиде орьеҥ дене ушкалым поктылаш?

— Уло кумылын!—чолгаҥге Гриша.

Наташа, кырт-корт тарванен, Ленукшым кид гыч кучыш, сумкам руалтыш. Аваже тарваныш.

— Ну уж лӱдшӧ мераҥ кашак, тунарак лӱдыктышым, коеш?—Петроп шыргыжеш.—Погыныза айда вашкыде.

— Мо Эвлес нерген шомакымат от лук?—трук йодеш Меҥгыза.

— Шке дечет вучем. Кузе вара, пурен шуда мо?

— Пурышым,—кугун шӱлалтыш Меҥгыза.—Окмак тудо, ораде!—шинчажым ӱштыльӧ.—Окмак ок лий гын, туге ок ыште ыле.

— Мом ыштен?

— Йоныч миен улмаш туддеке, теҥгече, а тудо... ораде!

Гриша пылышым шогалтыш.

— Мо ораде?

— Шелын пуэн! Мо ынде лиеш? Нимом шот дене ок кутыро. Мылам садак, манеш.

Петроп тамакым пижыктыш.

— Мийыза, ошкылза! — пушкыдеме йӱкшӧ.—Да мончам ышташ ида мондо. Кӱтӱм ондакрак намием. Тый, Гриша, кает але...

Ӱдырамаш полко ял могырым икмыняр торлен ыле, Петроп трук вуйжым руалтен кучыш, почешышт тарваныш.

— Шого-ян, мондышым, аваже!—шоктыш.

Изиш гыч Петроп кидешыже йошкар арака кленчам кучен пӧртыльӧ.

...1938 ий 1 октябрьыште репрессироватлыме, лӱен пуштмо.

911. МАКСАНОВ Виктор Яковлевич, 1919 ийыште Марий АССР, Курык марий районысо Пычанал ялеш шочын, руш, колхозник. 1938 ий 25 сентябрьыште репрессироватлыме, 10 ийлан шындыме.

912. МАКСИМОВ Иван Максимович, 1906 ийыште Марий АССР, Роҥго районысо Кугунур ялеш шочын, марий, Абаснур лесхозын лесникше. 1938 ий 29 июньышто репрессироватлыме, лӱен пуштмо.

913. МАЛАНКИН Григорий Илларионович, 1901 ийыште Козьмодемьянск олаште шочын, руш, Марий АССР Наркомземын вольык озанлык управленийжым вуйлатыше. 1938 ий 7 октябрьыште репрессироватлыме, лӱен пуштмо.

914. МАЛИНИН Александр Григорьевич, 1919 ийыште Марий АССР, Морко районысо Мызеҥер ялеш шочын, марий, ВЛКСМ член. Морко педучилищыште тунемше. 1940 ий 2 сентябрьыште репрессироватлыме, 5 ийлан шындыме.

915 МАЛИНИН Дмитрий Игнатьевич, 1915 ийыште Марий АССР, Медведево районысо Ошӱргӧ ялеш шочын, марий, кӱртньӧ корно пашаеҥ. 1937 ий 3 октябрьыште репрессироватлыме, 8 ийлан шындыме.

916. МАЛИНИН Павел Николаевич, 1891 ийыште Марий АССР, Куженер районысо Марий Шой ялеш шочын, марий, колхозник. 1938 ий 1 октябрьыште репрессироватлыме, лӱен пуштмо.

917. МАЛКОВ Иван Никонорович, 1877 ийыште Марий АССР, Шернур районысо Пирогово ялеш шочын, руш, колхозник. 1937 ий 8 октябрьыште репрессироватлыме, лӱен пуштмо.

918. МАЛЬЦЕВА Анна Васильевна, 1870 ийыште Марий АССР, Оршанка районысо Кулашино ялеш шочын, руш, кресаньык. 1935 ий 25 июльышто репрессироватлыме, 5 ийлан ссылкыш колтымо.

919. МАЛЫШЕВ Никифор Евдокимович, 1895 ийыште Марий АССР, Поласал районысо Твотянсолаш шочын, марий, 1926 ий гыч ВКП(б) член, жилкоопераций Козьмодемьянскысе правленийын председательже. 1938 ий 1 октябрьыште репрессироватлыме, лӱен пуштмо.

920. МАМАЕВ Григорий Петрович, 1889 ийыште Марий АССР, У Торъял районысо Ӱлыл Кукмарий ялеш шочын, марий, шке озанлыкыштыже пашам ыштен. 1937 ий 8 августышто репрессироватлыме, лӱен пуштмо.

921. МАМАЕВ Ефим Кондратьевич, 1884 ийыште Марий АССР, Шернур районысо Мурзанаево ялеш шочын, руш, Марпедрабфакын завхозшо. 1933 ий 7 октябрьыште репрессироватлыме, лӱен пуштмо.

922. МАМАЕВ Иван Герасимович, 1916 ийыште Марий АССР, Шернур районысо Нурвел ялеш шочын, марий, Йошкар-Ола РИК-ын пашаеҥже. 1933 ий 10 сентябрьыште репрессироватлыме, лӱен пуштмо.

923. МАМАЕВ Степан Афанасьевич, 1903 ийыште Марий АССР, Шернур районысо Кыдалсолаш шочын, марий, 1930 ий гыч ВКП(б) член, Марий Турек РИК председатель. 1937 ий 10 ноябрьыште репрессироватлыме, 10 ийлан шындыме.

924. МАМАЕВ Тимофей Иванович, 1901 ийыште Марий АССР, Шернур районысо Пузя-Гориново ялеш шочын, руш, Шернур МТС-ын завхозшо. 1937 ий 14 сентябрьыште репрессироватлыме, 10 ийлан шындыме.

925. Мамашев Петр Иванович, 1904 ийыште Марий АССР, Шернур районысо Изи Шокшем ялеш шочын, марий, ВКП(б) Сотнур райкомын кокымшо секретарьже. 1938 ий 13 февральыште репрессироватлыме, 10 ийлан шындыме.

926. МАМУТКИН Анисим Петрович,

(Умбакыже. Тӱҥалтышыже 229, 235, 240, 246, 253, 259, 264, 271, 275, 287, 290, 294, 300, тенийсе 5, 9, 21 №-ан газетыште).

...ыште репрессироватлыме, 10 ийлан шындыме.

937. МАТВЕЕВ Василий Васильевич, 1897 ийыште Марий АССР, У Торъял районысо Укташ ялеш шочын, марий, кресаньык. 1937 ий 20 октябрьыште репрессироватлыме, 10 ийлан шындыме.

938. МАТВЕЕВ Гаврил Тимофеевич, 1869 ийыште Марий АССР, У Торъял районысо Укташ ялеш шочын, марий, кресаньык. 1937 ий 11 октябрьыште репрессироватлыме, 8 ийлан шындыме.

939. МАТВЕЕВ Михаил Григорьевич, 1902 ийыште Ленинград олаште шочын, руш, инженер. 1938 ий 19 сентябрьыште репрессироватлыме, лӱен пуштмо.

940. МАТВЕЕВ Петр Терентьевич, 1891 ийыште Ульяновский областьыште шочын, руш, Маритранлесын пашазыже. 1937 ий 14 сентябрьыште репрессироватлыме, 8 ийлан шындыме.

941. МАТВЕЕВ Степан Афанасьевич, 1890 ийыште Марий АССР, Косолоп районысо Часамлаялеш шочын, марий, колхозник. 1937 ий 8 октябрьыште репрессироватлыме, 10 ийлан шындыме.

942. МАТВЕЮК Пантелеймон Кузьмич, 1904 ийыште Грозненский областьыште шочын, белорус, Козьмодемьянскыште парикмахерлан ыштен. 1938 ий 7 октябрьыште репрессироватлыме, лӱен пуштмо

943. МАХМАТОВ Тимофей Григорьевич, 1904 ийыште Марий АССР, Шернур районысо Кугу Коклала ялеш шочын, марий, Волжск оласе врач. 1938 ий 19 сентябрьыште репрессироватлыме, лӱен пуштмо.

944. МАХМУТОВ Тагир Махмутович, 1911 ийыште Горьковский областьыште шочын, татар. 1931 ий гыч ВКП(б) член. Параньга педучилищын директоржо. 1937 ий 4 августышто репрессироватлыме, лӱен пуштмо.

945. МАХОТИН Валентин Александрович, 1923 ийыште Юрино поселкышто шочын, руш, ВЛКСМ член. Маркожтрестысе ВЛКСМ комитет секретарь. 1941 ий 22 ноябрьыште репрессироватлыме, лӱен пуштмо.

946. МАЦКЕВИЧ Николай Владимирович, 1901 ийыште Минск олаште шочын, белорус, Марбумкомбинатын складшым вуйлатыше. 1938 ий 7 октябрьыште репрессироватлыме, лӱен пуштмо.

947. МАЯМСИН Николай Иванович, 1895 ийыште Татар АССР-ысе Н.-Услон ялеш шочын, руш, Лопатиныcе пӧрт чоҥгышо комбинатын бухгалтерже. 1937 ий 3 сентябрьыште репрессироватлыме, лӱен пуштмо.

948. МЕДВЕДЕВ Арсентий Андреевич, 1875 ийыште Марий АССР, У Торъял районысо Янгранур ялеш шочын, марий, мельник. 1937 ий 8 августышто репрессироватлыме, лӱен пуштмо.

949. МЕДВЕДЕВ Иван Тимофеевич, 1906 ийыште Марий АССР, У Торъял районысо Кемсолаш шочын, марий. 1938 ий 1 октябрьыште репрессироватлыме, лӱен пуштмо.

950. МЕДВЕДЕВ Илья Матвеевич, 1916 ийыште Марий АССР, Роҥго районысо Келесолаш шочын, марий, шке озанлыкыштыже пашам ыштен. 1937 ий 7 июльышто репрессироватлыме, 10 ийлан шындыме.

951. МЕДВЕДЕВ Николай Иванович, 1920 ийыште Марий АССР, Морко районысо Кесемлак ялеш шочын, марий, колхоз член. 1937 ий 28 августышто репрессироватлыме, 8 ийлан шындыме.

952. МЕДВЕДЕВ Семен Арсентьевич, 1894 ийыште Марий АССР, У Торъял районысо Янгранур ялеш шочын, марий, плотник. 1937 ий 8 августышто репрессироватлыме, лӱен пуштмо.

953. МЕДВЕДЕВА Евдокия Петровна, 1893 ийыште Минусинск олаште шочын, руш, сурт оза вате. 1937 ий 4 декабрьыште репрессироватлыме, 10 ийлан шындыме.

954. МЕЛЕДИН Борис Михайлович, 1895 ийыште Чуваш АССР-ысе Б.-Сундырь ялеш шочын, чуваш, утильсырьем погышо агент. 1937 ий 29 декабрьыште репрессироватлыме, лӱен пуштмо.

(Умбакыже лиеш).

КАНЫШ КЕЧЫН

Йошкар-Олаште шуматкечын да рушарнян тыгай мероприятий лиеш

В. И. Ленин лӱмеш культура дворец. 3 февраль. 18 шагат — «Шӱм-чон» марий фольклор театрализоватлыме представлений. 19 шагат — кумло ийым эрталтыше-влаклан каныме кас. 4 февраль. 9 шагат—«Филателист» клубышто черетан занятий. 10 шагат — «Колокольчик» йоча студий. 17 шагат — композитор И. О. Дунаевскийын шочмыжлан 90 ий темме кечылан пӧлеклалтше концерт. 19 шагат — нылле ийым эрталтыше-влаклан каныме кас.

Сеҥымашын XXX идалыкше лӱмеш культура дворец. 3 февраль. 9 шагат — тазалык урок. 14 шагатыште «Желание» клуб кумылан-влакым ӱжеш. 15 шагат — «Тендан йӧратыме семда» радиожурнал. 18 шагат — дискотека. 18 да 20 шагат — спортклуб. 4 февраль. 10 шагат — «Теремок» игротекыште «Весела зоопарк» йоча театрализоватлыме представлений. 10 шагатат 30 минут — самырык еш клубышто йочам воспитатлымаште йомакын верже тема дене кылдалтше мутланымаш. 12, 14 да 16 шагат — спортклуб. 18 шагат — марий кас.

М. И. Калинин лӱмеш культура да техника дворец. 3 февраль. 12 шагат — «Звездочка» клубышто занятий. 18 шагат — самырык-влаклан дискокас. 10 шагат гыч 17 шагат марте йоча-влаклан компьютер модыш эртаралтеш. 4 февраль. 10 шагат гыч 17 шагат марте — йоча-влаклан компьютер модыш. 18 шагат — самырык-влаклан дискокас.

Ф. Э. Дзержинский лӱмеш культура пӧрт. 3 да 4 февраль. 18 шагат — дискотека.

«Колос» культура пӧрт. 3 февраль. 15 шагат — индийский куштымаш студийыште черетан занятий. 4 февраль. 18 шагат — «Элыштына национальный отношений» тема дене лекций.

ВЛКСМ-ын XXX идалыкше лӱмеш культура да каныме парк. 4 февраль. Тӱшкан каныме кече. 11 шагатыште духовой оркестрын выступленийже тӱҥалеш, 12 шагат гыч «Чай веселакда» театрализоватлыме представленийыште канаташ лиеш, а 13 шагат гыч модыш программа эрталтеш. Тыгак духовой оркестрын шоктымыж почеш вальс сем почеш пӧрдаш, йоча-влаклан имне дене кудалышташ йӧн уло. Аттракцион, шахмат клуб, модыш автомат-влак павильон пашам ыштат.

СПОРТИВНЫЙ МЕРОПРИЯТИЙ

«Дружба» стадион. 3—4 февраль. Коньки дене тӱшкан мунчалтымаш. 10 шагат. 4 февраль. Хоккей дене Марий АССР-ын да профсоюз-влак ВДФСО областной советын чемпионатшыш: «Дружба» (Йошкар-Ола) — «Волга» (Волжск). 13 шагат.

«Строитель» стадион. 3—4 февраль. Футбол дене «Подснежник» приз верч Йошкар-Олан телымсе первенствыже...

ГУЛАГ НЕРГЕН ФИЛЬМ

ЛЕНИНГРАД. ГУЛАГ-ын ончычсо узникше-влак кокла гыч шукышт репрессий ийлаште чот орланымышт нерген фильмым ямдылен шуктышашлан эше кок ий ончыч ӱшанен огытыл. «Досье на самого себя» фильмлан кинопробым ышташ оксам колтымышт годым режиссер Геннадий Александрович Бегловлан тыге возен колтышат лийын: «Тиде лентым калыклан ончыкташ чарат гын, тудым пытараш эрыкым ида пу, вес гана уэш левештме жап марте арален кодыза».

Кинолентым арален кийыкташат, шылтен пыштышат кӱлын огыл. Кинопробым икмыняр лу тӱжем еҥ ончен. Но тиде тӱҥалтыш веле лийын. Паша умбакыже шуйнен. Тыге ГУЛАГ нерген Г. Бегловын кок серийан фильмже шочын. Картинын лӱмжӧ изишак вашталтын —«Ад, але Досье на самого себя». Тиде кинофильмым ГУЛАГ-ын ончычсо узникше-влак да нунын родо-тукымышт эн ончыч ончена.

СНИМКЫШТЕ: фильм гыч кадр. Политрукын рольыштыжо артист Юрий Беляев.

ТАСС-ын фотожо.

Сиэтл вуча

США. Сиэтлыште—Вашингтон штатын рӱдӧ олаштыже — тений поро кумылым ончыктымо кокымшо модмаш эрталтшаш. Тушто 50 эл гыч 2500 спортсмен спортын 21 видше дене таҥасаш тӱҥалеш. Соревнований эртыме кечылаште Сиэтлыш кок тӱжем совет турист миймышаш.

Тиде ола Пьюжет Саунд залив серыште верланен. Сиэтл — шуко национальностян ола. Тушто Англий, Ирландий, Японий, скандинавский элла гыч ише жапыштыже толшо-влакын тукымышт илат. Тиде — кугу промышленный центр. Тушто «Боинг» аэрокосмический пеш кугу корпорацийын, судостроительный промышленностьын предприятийышт верланеныт.

Кызыт Сиэтлыште спортивный илышыште лийшаш кугу событийлан виян ямдылалтыт. Спортивный сооружений-влак уэмдалтыт, кызытсе жаплан келшыше чапле стадион ден спортивный зал-влак ышталтыт. Спортсмен-влакым верандаш ола Вашингтон штатысе университетын ятыр кумдык территорийжым ойыра. Олан набережныйже воктене шогалтыме судныламте ийын коштшо унагудым почмо нерген переговор эртаралтеш.

СНИМКЫШТЕ: Сиэтлын ик уремыштыже.

ТАСС-ын фотожо.

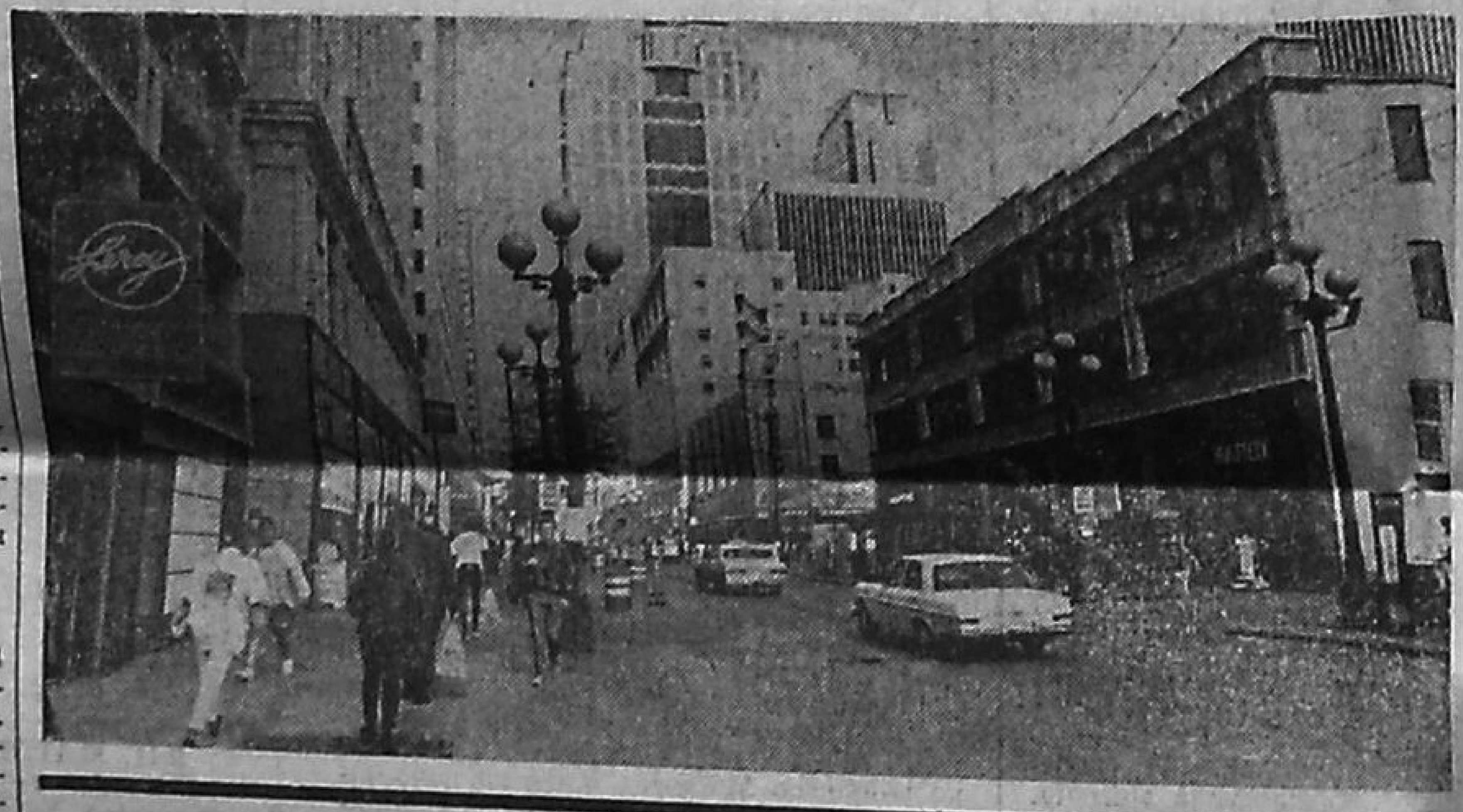

ИГЕЧЕ

Синоптик-влак увертарат: тачe пылаҥгеш, коклан кече ончалеш, верын-верын изишак лум лумеш, эрдене тӱтыра налеш. Мардеж кечывалвел-касвелым секундышто 3—8 метр писылык дене пуа, республика мучко 0—5 градус йӱштӧ лиеш, Йошкар-Олаште—0—2 градус.

3—4 февральыште пылаҥгеш, коклан ояра, жапын-жапын ночко лум лумеш. Мардеж кечывалвел-касвелым секундышто 5—10 метр писылык дене пуа. Йӱдым республика мучко 4—9, кечывалым 1—6 градус йӱштӧ лийшаш.

«Марийская правда» газет воза

Москваште пашазе классын, крестьянствын да инженерно-технический пашаеҥ-влакын представительыштын всесоюзный совещанийыштыш Йошкар-Ола...

ТЕАТР

ТЕЛЕЭКРАН ТЕМЛА

5 февраль, ШОЧМО

7 канал. 6.30— 120 минут. 8.35 — Мультфильм. 8.55 — Фигурно мунчалтымаш. Европын чемпионатше. Показательный выступлений. 11.25 — Стоп—кадр. 12.25 — Коллаж. 12.30 — Жап. 15.35 — Ашхабад гыч передача. 16.05 — Док. фильм-влак. 16.55 — Н. Метнер. Квинтет. 17.25 — Ик шагат — йочалан. 18.25 — Коллаж. 18.30 — Жап. 19.00 — Прогресс. Информаций. Реклама. 19.35 — П. И. Чайковский. «Евгений Онегин». Фильм-спектакль. 21.00 — Жап. 21.30 — Актуальный интервью. 21.50—Фильм-спектакль умбакыже. 23.05—Мемнан парымна. 23.50 — Увер.

12 канал. 8.00— Гимнастика. 8.15 — Научно-популярный фильм. 8.35, 9.35 — Историй. 9 класс. 9.05— Итальян йылме. 10.05 — Мӧнгысӧ академий. 10.35, 11.45 — Биологий. 7 класс. 10.55 — Йоча сеанс. 12.05 — «Хождение по мукам». Худ. телефильм. 1 серий. 17.00 — Мультфильм. 17.20 — «Линия судьбы». Фильм-концерт. 18.30 — Жап. 19.00 — Шочмын кастене. 19.45 — Киножурнал. 19.55 — Увертарымаш, программа. 20.00—Сайын малыза, йоча-влак. 20.15 — Док. телефильм. 20.35 — Мустай Карим дене вашлиймаш. 21.30 — «Тихое следствие». Худ. фильм.

10 канал. 19.00— Куштылго атлетика дене СССР-ын чемпионатше. 19.50 — «Пламя» ансамблын концертше. 20.00 — Сайын малыза, йоча-влак.

6 февраль, КУШКЫЖМО

7 канал. 6.30 —120 минут. 8.30 — Весела старт. 9.15 — «Васька». Худ. телефильм. 1 серий. 10.20 — Мемнан парымна. 11.05 — Тиде лийын, лийын... 11.25 — Ик шагат—йочалан. 12.25 — Коллаж. 12.30 — Жап. 15.30 — «Когда в Вансуне тает снег». Фильм-концерт. 16.00—«Этот непонятный Галимзянов». Док. фильм. 16.25 — Ф. Шуберт. 5-ше №-ан си-бимоль мажор симфоний. 16.55 — Новый Зеландий нерген кинопрограмма. 17.55 — Салам, музыка. 18.25 — Коллаж. 18.30 — Жап. 19.00 — Молодежный вестник. 19.40 — Мультфильм. 20.00 — 9-ше студий. 21.00 — Жап. 21.30 — Актуальный интервью. 21.40 — Композитор В. Добрынинын творческий касше. 23.45 — Увер.

12 канал. 8.00— Гимнастика. 8.15 — Научно-популярный фильм. 8.35, 9.35 — Физика. 11 класс. 9.05 — Француз йылме. 1 ий. 10.05 — Француз йылме. 2 ий. 10.35, 11.40 — Биологий. 6 класс. 10.55 — Эрудит-влаклан разминка. 12.00 — «Хождение по мукам». Худ. телефильм. 2 серий. 13.15 — Ритмический гимнастика. 17.00 — Мультфильм. 17.20— Б. Барток. Оркестрлан концерт. 18.00 — Ритмический гимнастика. 18.30 — Жап. 19.00—Марий эл. 19.20 — «Мутым йодам». РСФСР калык депутатыш кандидат-влак дене вашлиймаш. Перерывыште (20.00) — Сайын малыза, йоча-влак. 21.00 — Экраныште — калык талант. Медведево район. 21.25 — Увертарымаш, программа. 21.30 — «Семь часов до гибели». Худ. фильм.

10 канал. 19.00 — РСФСР-ын заслуженный артистше Б. Феоктистов балалайка дене шокта. 19.10 — Таджикский ССР Гостелерадио темла. 20.00 — Сайын малыза, йоча-влак. 20.15 — «Карман России». Док. телефильм. 20.35 — Музыкальный телеабонемент.

7 февраль, ВӰРГЕЧЕ

7 канал. 6.30— 120 минут. 8.35 — Салам, музыка. 9.05 — «Васька». Худ. телефильм. 1 да 2 серий. 11.25 — Тӱня йыр. Альманах. 12.25 — Коллаж. 12.30 — Жап. 13.00 — «Шонанпыл» фестиваль. Шри Ланка. 15.35 — «Прелюдия». Док. телефильм. 16.00 — В. Кандинскийын выставкыштыже. 17.00 — Тӱрлӧ жапысе музыка. И. С. Бах. 17.25 — Ик шагат—йочалан. 18.25 — Коллаж. 18.30 — Жап. 19.00 — Ме да экономика. 19.50 — «Васька». Худ. телефильм. 1 серий. 21.00— Жап. 21.30 — Актуальный интервью. 21.40— «Вокруг смеха». (1989 ий 31 декабрьысе передача). 23.40 — Увер.

12 канал. 8.00— Гимнастика. 8.15 — Научно-популярный фильм. 8.35, 9.35 — Физика. 9 класс. 9.05 — Немыч йылме. 1 ий. 10.05 — Немыч йылме. 2 ий. 10.35, 11.35 — Музыка. 5 класс. 11.05 — Мемнан садна. 12.05 — «Хождение по мукам». 3 серий. 17.00 — Мультфильм. 17.15 — Украинский ССР Гостелерадио темла. 18.00 — «Шемрокдымо кундемем». Ял калыклан программа. 19.00 — Марий эл. 19.20 — Киножурнал. 19.30 — Увертарымаш, программа. 19.40 — Сайын малыза, йоча-влак. 19.55 — Баскетбол. Р. Корачын кубокшо. Пӧръеҥ-влак. ЦСКА —«Босна» (Югославий). 20.40 — «Мы не чудаки». Док. телефильм. 20.50 — Музыкальный телеабонемент. 21.30 — «Амуланга». Худ. фильм. 22.45 — Волейбол. Кубокым налше-влакын кубокышт. Пӧръеҥ-влак. «Динамо» (Московский область) — «Максиконо» (Италий).

10 канал. 18.00 — «МИГи и время». Док. фильм. 18.30 — Жап. 19.00 — Баскетбол. Р. Корачын кубокшо. Пӧръеҥ-влак. ЦСКА — «Босна» (Югославий). Перерывыште (19.40) — Сайын малыза, йоча-влак.

8 февраль, ИЗАРНЯ

7 канал. 6.30— 120 минут. 8.35 — «Левша» ансамблын концертше. 8.55 — «Васька». Худ. телефильм. 2 да 3 серий. 11.25 — Ик шагат — йочалан. 12.25 — Коллаж. 12.30 — Жап. 15.30 — Сеҥымашын 45-ше идалыкше вашеш. «Восточный фронт», «Поле под Прохоровкой». Док. фильм-влак. 16.20 — Музыкальный культурын понимыкше. Г. Свиридов. 17.10 —Док. телефильм-влак. 18.10 — Мультфильм. 18.30—Жап. 19.00 — Латкуд иләш марте да тылеч кугурак-влаклан. 19.40 — «Васька». Худ. телефильм. 2 серий. 21.00— Жап. 21.30 — Актуальный интервью. 21.40 — «Жили-были семь Симеонов». Док. фильм. 23.10 — Балет, балет. 00.10 — Увер.

12 канал. 8.00— Гимнастика. 8.15 — Научно-популярный фильм. 8.45. 9.35 — Природоведений. 5 класс. 9.05 — Испан йылме. 1 ий. 9.55 — Киножурнал. 10.05 — Испан йылме. 2 ий. 10.35, 11.35 — Биологий. 8 класс. 12.05 — «Хождение по мукам». Худ. телефильм. 4 серий. 13.35 — Ритмический гимнастика. 17.00 — Мультфильм. 17.40 —«Ваш ход, директор». 18.00 — Преступность ваштареш кучедалме шотышто жаплан ыштыме комитетын заседанийже гыч репортаж. 19.00—Марий эл. 19.20 — Актуальный камера. 19.35 — Киножурнал. 19.45 — Увертарымаш. 19.50— Сайын малыза, йоча-влак. 20.05 — Хоккей дене СССР-ын чемпионатше. «Спартак» — «Химик». 21.00 — А. Шнитке. Камерный оркестрлан трио-соната. Московский филармонийысе солист-влакын ансамблышт шокта. 21.30 — «Фруза». Худ. телефильм.

10 канал. 18.00 — Ритмический гимнастика. 18.30 — Жап. 19.00 — «Самоучка Суворов». Док. фильм. 19.10 — Хоккей дене СССР-ын чемпионатше. «Спартак» — «Химик». Перерывыште (19.50)— Сайын малыза, йоча-влак.

9 февраль, КУГАРНЯ

7 канал. 6.30— 120 минут. 8.30 — Мультфильм. 9.00 — «Васька». Худ. телефильм. 3 серий. 10.15— Туркменийын музыкальный фольклоржо. 10.45 — Латкуд иәш марте да тылеч кугурак-влаклан. 11.30 — Иле, Мланде. 12.30 — Жап. 15.30 — «Соната для трех кооперативов». Док. телефильм. 15.55 — Чуваш АССР-ысе мурышо да куштышо государственный ансамблын концертше. 16.40 — «Взрыв будет в пять». Худ. фильм. 17.45 — Философский беседа. Руш философий да кызытсе жап. 1 передача. 18.30 — Жап. 19.00 — Тӱнямбалсе конкурсын лауреатше Д. Хворостовский мура. 19.45 — «Васька». Худ. телефильм. 3 серий. 21.00 — Жап. 21.30 — Тиде лийын, лийын... 21.55 — «Взгляд». 23.45 — «Эхо дня». 00.00 — «Приморский бульвар». Худ. телефильм. 1 да 2 серий. 2.05 —«Как поживаете?» РСФСР-ын заслуженный артистше Е. Петросянын моноспектакльже.

12 канал. 8.00— Гимнастика. 8.15, 11.05 — Научно-популярный фильм. 8.45, 9.35— Природоведений. 2 класс. 9.05 — Английский йылме. 1 ий. 9.55 — Киножурнал. 10.05— Английский йылме. 2 ий. 10.35, 11.35 — Историй. 8 класс. 12.05 — «Хождение по мукам». Худ. телефильм. 5 серий. 17.00 — Мультфильм. 17.25 — Эвенк-влакын илышышт да пашашт нерген док. фильм. 17.55 — Латвийский ССР Гостелерадио темла. 18.30 — Жап. 19.00 — Марий эл. 19.20 — «Мутым йодам». Марий АССР Верховный Совет калык депутатыш кандидат-влак дене вашлиймаш. 19.50 — Сайын малыза, йоча-влак. 20.05 — Хоккей дене СССР-ын чемпионатше. «Динамо» (Москва)—«Крылья Советов». 21.30 — «Подарок в полночь». Худ. телефильм. 1 да 2 серий.

10 канал. 19.00 — Спорт чылалан. 19.15 — Хоккей дене СССР-ын чемпионатше. «Динамо» (Москва)—«Крылья Советов». Перерывыште (19.50) — Сайын малыза, йоча-влак.

10 февраль, ШУМАТКЕЧЕ

7 канал. 6.30— 120 минут. ... ончышылан. 21.45 — Мурал-теда, таҥ-влак. 23.35 — ... мемнан семын, мемнан дечын сайынрак ышта. 12.40 — «Юрмала-90». Самырык ... за...» 21.00 — «Виват, Россия!» «Орфей реки Невы». 2 ... ужаш. 21.40— «Ужель та самая Татьяна?» Док. теле...

...на национальный отношений» тема дене лекций.

ВЛКСМ-ын XXX идалыкше лӱмеш культура да канымe парк. 4 февраль. Тӱшкан канымe кече. 11 шагатыште духовой оркестрын выступленийже тӱҥалеш, 12 шагат гыч «Чай весселанда» театрализоватлыме представленийыште капалташ лиеш, а 13 шагат гыч модыш программа эрталтеш. Тыгак духовой оркестрын шоктымыж почеш вальс сем почеш пӧрдаш, йоча-влаклан имне дене кудалыштап йӧн уло. Аттракцион, шахмат клуб, модыш автомат-влак павильон пашам ыштат.

СПОРТИВНЫЙ МЕРОПРИЯТИЙ

«Дружба» стадион. 3—4 февраль. Коньки дене тӱшкан мунчалтымаш. 10 шагат. 4 февраль. Хоккей дене Марий АССР-ын да профсоюз-влак ВДФСО областной советын чемпионатшыт: «Дружба» (Йошкар-Ола) — «Волга» (Волжск). 13 шагат.

«Строитель» стадион. 3—4 февраль. Футбол дене «Подснежник» приз верч Йошкар-Олан телымсе первенствыже. Шуматкечын: «Факел» — «Буревестник-1», «Буревестник-2»—«Темп»; рушарнян: «Локомотив» — «Автомобилист», «Дружба» — ДСК, ДЮСШ — «Старт». Черетан тур 9 шагатыште тӱҥалеш.

«Электрон» стадион. 3—4 февраль. Футбол дене «Подснежник» приз верч Йошкар-Олан телымсе первенствыже. Шуматкечын: «Автомобилист» — «Динамо», «Балтика» — «Мотор», «Электрон» — «Торпедо», «Учитель» — «Локомотив»; рушарнян; «Колос»—«Молодость», «Волна» — «Труд», «Зодиак» — ДОЗ, «Спартак» — МГПИ. Черетан тур 9 шагатыште тӱҥалеш.

Полупроводник прибор заводын стадионжо. 3—4 февраль. Футбол дене «Подснежник» приз верч Йошкар-Олан телымсе первенствыже. Шуматкечын: «Акпарс» — МарГУ, «Спартак» — «Авиатор», «Искож» — «Дорожник», «Луч» — «Икар»; рушарнян: «Луч» —«Спартак», «Икар» — «Акпарс», «Дорожник» — «Звезда», «Авиатор» — МарГУ. Черетан тур 9 шагатыште тӱҥалеш.

Корта, ече стадион. 3—4 февраль. Ече дене йоча спортивный школ-влак коклаште Марий АССР-ын первенствыже. 10 шагат.

Куяр кундем. 4 февраль. Спортивный ориентирований дене профсоюз-влак ВДФСО областной советын открытый чемпионатше. 10 шагат.

В. И. Ленин лӱмеш культура дворецын спортзалже. Настольный теннис дене Йошкар-Олан первенствыже. Икымше группысо команда-влак таҥасат. 9 шагат.

„Марийская правда" газет воза

Москваште пашазе классын, крестьянствын да инженерно-технический пашаеҥ-влакын представительыштын всесоюзный совещанийыштыште Йошкар-Ола гыч А. Скулкинат участвоватлен ыле. Номерыште тудын нерген материал уло.

Статистикын Марий республиканский управленийжын экономистше И. Петрова республикысе промышленный предприятий-влак дене озанлык договорым ыштыме нерген воза.

Газетын кокымшо страницыже—«Коммунист, партий, перестройка» страница.

«Шочмо кундемын пӱртӱсшым арален кодена» страницын черетан выпускшо лектын.

ТЕАТР

РЕСПУБЛИКАНСКИЙ руш драмтеатр

«Гарольд и Мод»—19, спектакль деч вара лотерей эртаралтеш.

КИНО

«РОССИЯ» кинотеатр (Кугу зал)

«Василиса Прекрасная»—9.30.

«Нечистая сила» (1 да 2 серий, кугыеҥ-влаклан гына)—11, 13.30, 16, 18.30, 21.

«РОССИЯ» кинотеатр (Изи зал)

«Дежа вю»—10, 12, 15.30, 18. «Малыш и озорники»—14 (йоча сеанс). «Стеклянный лабиринт» (премьера)—20.

«ЭРВИЙ» кинотеатр

«Хон Гиль Дон»—9, 13.45, 22. Кужемдыме сеанс: «Я летаю на собственных крыльях», «Влюбленный мужчина» —11.15. «Влюбленный мужчина»—15.55, 18.05, 20.05.

«ОКТЯБРЬ» кинотеатр

«Я в полном порядке»—9, 14.50, 18.10. «Леди Макбет Мценского уезда» (кугыеҥ-влаклан гына) — 10.40, 16.30. «Один момент» (1 да 2 серий)—12.20, 20.

«РЕКОРД» кинотеатр

«Путешествие с курицей по реке»—9, 14.30. Мультфильм киносборник—10.40. «Жикина династия» (кугыеҥ-влаклан гына) — 12.10, 18.30, 20.30. «Брак с выходными днями»—16.30.

«МИР» кинотеатр

«Жикина династия»—11, 12.40, 18.20. «Воля вселенной»—14.20. (йоча сеанс). «Любимый Раджа» (1 да 2 серий)—16, 20.30.

УВЕРТАРЕНА, ПАЛДАРЕНА

ОНЧЫЗА

7 канал. 6.30—120 минут. 8.35—Мультфильм. 8.45 — Док. фильм. 9.05—Самодеятельный цирковый коллектив-влакын выступленийышт. 9.55—Айдеме. Мланде. Сандалык. 10.55 — «Теплый свет». А. П. Чеховын Мелиховысо литературно-мемориальный музей-заповедникше нерген док. фильм. 11.45 — Латкуд нялі марте да кугурак-влаклан. 12.30—Увер. 13.00—Камера тӱняш онча. 15.30—Ужар лампе. 16.10—Индонезий мучко. 16.55 — «Образ». Кугурак класслаште тунемше-влаклан литературный модыш. 18.25—Реклама, увертарымаш, информаций. 18.30—Увер. 19.00—Калык творчество III всесоюзный фестиваль. 19.35 — «Игрушка». Худ. фильм. 21.00—Жап. 21.30—Тиде лийын... лийын... 21.50 — «Взгляд». 23.35 — Мультфильм. 23.45—Увер. 0.10—«Мистер Икс». Худ. фильм. 1.40—«Шире круг». Эстрадный программа.

12 канал. 8.00—Гимнастика. 8.15—«Акварели Волошина». Научно-популярный фильм. 8.35. 9.35—Природоведений. 2 класс. 8.55 — Док. фильм. 9.05—Англий-ский йылме. 9.55—Док. фильм. 10.05—Английский йылме. 10.35, 11.35—Историй. 8 класс. «Крестьянская война под предводительством Степана Разина». 11.05 — Научно - популярный фильм-влак. 12.05—«Дама с собачкой». Худ. фильм. 13.30 —Док. фильм. 17.00—Мультфильм. 17.10—РСФСР-ысе ола-влакын телестудийышт. «Мы» видеоканал. 18.10 — Крымысе татар-влакын калык мурыштым С. Маметова мура. 18.30—Увер. 19.00 — Марий эл. 19.20—Мутым йодам. 120-шо №-ан Механизаторский избирательный округ деч Марий АССР Верховный Совет калык депутатыш кандидат-влак дене вашлиймаш. Перерывыште (20.05)—Сайын малыза, йоча-влак. 20.35 — Фигурный мунчалтымаш. Европын чемпионатше. Удырамаш-влак. Произвольный программа. 21.20 — Док. фильм. 21.30—Спорт чылалан. 21.45—«Предшественник». Худ. фильм. 1, 2 серий.

...шеш. «Восточный фронт». «Поле под Прохоровкой». Док. фильм-влак. 16.20 — Музыкальный культурын понимлыкше. Г. Свиридов. 17.10 —Док. телефильм-влак. 18.10 — Мультфильм. 18.30—Жап. 19.00 — Латкуд нялі марте

12 канал. 8.00— Гимнастика. 8.15 — Научно-популярный фильм. 8.45. 9.35 — Природоведений. 5 класс. 9.05 — Испан йылме. 1 ий. 9.55 — Киножурнал. 10.05 — Испан йылме. 2 ий. 10.35, 11.35

...ыштыме комитетын заседанийже гыч репортаж. 19.00— Марий эл. 19.20 — Актуальный камера. 19.35 — Киножурнал. 19.45 — Увертарымаш. 19.50— Сайын малыза, йоча-влак. 20.05 — Хоккей дене СССР-ын чемпионатше.

10 канал. 18.00 — Ритмический гимнастика. 18.20 — Жап. 19.00 — «Самоучка Суворов». Док. фильм. 19.10 — Хоккей дене СССР-ын чемпионатше. «Спартак» — «Химик». Перерывыште (19.50)— Сайын малыза, йоча-влак.

9 февраль, КУГАРНЯ

7 канал. 6.30— 120 минут. 8.30 — Мультфильм. 9.00 — «Васька». Худ. телефильм. 3 серий. 10.15— Туркменийын музыкальный фольклоржо. 10.45 — Латкуд нялі марте да тылеч кугурак-влаклан. 11.30 — Илe. Мланде. 12.30 — Жап. 15.30 — «Соната для трех кооперативов». Док. телефильм. 15.55 — Чуваш АССР-ысе мурышо да куштышо государственный ансамблын концертше. 16.40 — «Взрыв будет в пять». Худ. фильм. 17.45 — Философский беседа. Руш философий да кызытсе жап. 1 передача. 18.30 — Жап. 19.00 — Тӱнямбалсе конкурсын лауреатше Д. Хворостовский мура. 19.45 — «Васька». Худ. телефильм. 3 серий. 21.00 — Жап. 21.30 — Тиде лийын, лийын... 21.55 — «Взгляд». 23.45 — «Эхо дня». 00.00 — «Приморский бульвар». Худ. телефильм. 1 да 2 серий. 2.05 —«Как поживаете?» РСФСР-ын заслуженный артистше Е. Петросянын моноспектакльже.

12 канал. 8.00— Гимнастика. 8.15, 11.05 — Научно-популярный фильм. 8.45, 9.35— Природоведений. 2 класс. 9.05 — Английский йылме. 1 ий. 9.55 — Киножурнал. 10.05— Английский йылме. 2 ий. 10.35, 11.35 — Историй. 8 класс. 12.05 — «Хождение по мукам». Худ. телефильм. 5 серий. 17.00 — Мультфильм. 17.25 — Эвенк-влакын илышышт да пашашт нерген док. фильм. 17.55 — Латвийский ССР Гостелерадио темла. 18.30 — Жап. 19.00 — Марий эл. 19.20 — «Мутым йодам». Марий АССР Верховный Совет калык депутатыш кандидат-влак дене вашлиймаш. 19.50 — Сайын малыза, йоча-влак. 20.05 — Хоккей дене СССР-ын чемпионатше. «Динамо» (Москва)—«Крылья Советов». 21.30 — «Подарок в полночь». Худ. телефильм. 1 да 2 серий.

10 канал. 19.00 — Спорт чылалан. 19.15 — Хоккей дене СССР-ын чемпионатше. «Динамо» (Москва)—«Крылья Советов». Перерывыште (19.50) — Сайын малыза, йоча-влак.

10 февраль, ШУМАТКЕЧЕ

7 канал. 6.30— 120 минут. 8.30 — «Тот уголок земли...» Фильм-концерт. 9.25 — Мемнан садна. 9.55— Айдеме институт. 10.55 — Животный нерген. 11.55 — Борис Пастернакын шочмыжлан 100 ий. 13.00 — «Время выбрало нас». Худ. телефильм. 1 да 2 серий. 15.20 — Таиланд: традиций да кызытсе жап. 15.50 — «Уроки французского». Худ. телефильм. 17.30 — «Шонанпыл» фестиваль. Швейцарий. 18.00 — Тӱнямбалсе панорама. 18.45 — Мультфильм. 18.55 — «Как украсть миллион».. Худ. фильм. 1 да 2 серий. 21.00 — Жап. 21.30 — Телевизорым ончышылан. 21.45 — Муралтена, таҥ-влак. 23.35 — С. Лем. «Бутерброд». Телеспектакль. 00.25—«Эхо дня». 00.40 — «Сердца четырех». Худ. фильм. 2.10 — Аншлаг! Аншлаг!

12 канал. 8.00— Гимнастика. 8.15 — «Первый рейс». Худ. телефильм. 9.30 — Мультфильм. 9.45 — Киножурнал. 10.00 — Мланде пашам интенсифицироватлаш тунемме школ. 10.40 — Увертарымаш, программа. 10.50 — «Голос наш услышит мир». 30—40-ше ийласе писатель-влакын трагический пӱрымашышт нерген док. телефильм. 11.40 — Мемнан дене пырля, мемнан семын, мемнан деч сайынрак ыште. 12.40 — «Юрмала-90». Самырык эстрадный мурызо-влакын визымше всесоюзный конкурсыштын региональный этапше. 14.00 — «Мастер и бригантина». Док. телефильм. 14.30 — «Совет Россий» видеоканал. 17.00 — Киножурнал. 17.10 — «Мост». Спонсорский программа. 17.45 — Док. фильм. 18.00 — Театр илыш. Шкетан лӱмеш Марий театрын 70-шо идалыкшылан пӧлеклалтше торжественный кас гыч трансляций. Перерывыште (19.00) — Марий эл. 20.00 — Сайын малыза, йоча-влак. 20.15 — «Если вам за...» 21.00 — «Виват, Россия!» «Орфеи реки Невы». 2 ужаш. 21.40— «Ужель та самая Татьяна?» Док. телефильм. 22.40 — Джазын мастарже-влак. Д. Браун да О. Лундстремын вуйлатыме оркестр. 23.50 — «Баллада о любви». Киноконцерт. 00.20 — «Шествие золотых зверей». Худ. фильм.

10 канал. 9.45 — «Челюскинцы». Худ. фильм. 1 серий. 17.10 — Прогресс. Информаций. Реклама. 17.40 — «Я—врач». Док. телефильм. 18.30 — Жап. 19.00 — Педагогика чылалан. 20.00 — Сайын малыза, йоча-влак.

ЙОШКАР-ОЛА ОЙЛА

5 февраль, ШОЧМО

6.30 — Программа, игече. 6.32 — Марий АССР Верховный Совет калык депутатыш кандидат-влак дене вашлиймаш. 7.30— Актуальный микрофон. 7.45 — А. Александров. «Почылто чон эрык». Почеламут аршаш. 8.25 — «Энсул» ансамблын у муражо-влак. 8.45 — «Изенгер». Йоча садыш коштшо икшыве-влаклан сылнымут передача. 18.00 — Увер. 18.10 — «Шочмо пӱртӱс». Йоча-влаклан. 18.30 — Увер.

6 февраль, КУШКЫЖМО

6.30 — Программа, игече. 6.32 — «Ужара» радиостанций. 6.52 — Газет обзор. 7.30 — Увер. 7.45 — Б. Белов. «Макар пӱя». Ойлымаш. 8.25 — «Марла мутланаш тунемына» радиошкол. 8.40 — «Соты вик» ансамблын концертше. 8.55 — Увертарымаш. 18.00 — Увер. 18.10— «Спорт верч йӱкем пуэм!» Депутатыш кандидат-влак нерген каласкалена. 18.30 — Увер.

7 февраль, ВУРГЕЧЕ

6.30 — Программа, игече. 6.32 — Столицын илышыже. 6.52 — Газет обзор. 7.30 — Увер. 7.45 — Йошкар-Оласе 1-ше номеран школ-интернатын хоржо мура. 8.25 — «Ритм». Промышленность, строительство да транспорт пашаеҥ-влаклан программа. 18.00 — Увер. 18.10 — «Тылат», Удырамаш-влаклан радиожурнал. 18.30 — Увер.

8 февраль, ИЗАРНЯ

6.30 — Программа, игече. 6.32 — «Ужара» радиостанций. 6.52 — Газет обзор. 7.30 — Увер. 7.45 — И. С. Палантай лӱмеш музыкальный училищысе скрипач-влак ансамблын концертше. 8.25 — М. Шкетан лӱмеш театрлан — 70 ий. Ю. Рязанцев. «Театр — илышын сынже». 10 передача. 18.00— Увер. 18.10 — Палыме лийза: Пӧтъял школын «Марий сем» ансамбльже. 18.30 — Увер.

9 февраль, КУГАРНЯ

6.30 — Программа, игече. 6.32 — РСФСР калык депутатыш кандидат-влак дене вашлиймаш. 7.30 — А. Авипов. «Пасу ӱжеш». РСФСР-ын заслуженный агрономжо С. В. Гордеев нерген очерк. 7.50 — А. Яйцов шокта. 8.25 — О. Герасимов. Марий камерный да симфонический музыка. 8.55 — Увертарымаш. 18.00 — Увер. 18.10 — Кастенысе радиоканал.

10 февраль, ШУМАТКЕЧЕ

6.30 — Программа, игече. 6.32 — «Ужара» радиостанций. 6.52 — Газет обзор. 7.30 — Увер аршаш: шуматкече гыч шуматкече марте. 10.00 — Мланде пашам интенсифицироватлаш тунемме школ. 15.15 — «Мнений» программа. 15.45 — «Марла мутланаш тунемына» радиошкол. 17.15 — «Диалог». Самырык-влаклан программа. 17.55 — Лум сем.

11 февраль, РУШАРНЯ

7.30 — Программа, игече. 7.32— «Муралтена мо вара?» Эрденысе концерт. 8.15 — «Юл ден Урал коклаште» радиожурнал. 18.00 — Порокас. 19.45— «Тыланда тыланена...» Радиом колыштшо-влакын йодмышт почеш ямдылыме музыкальный программа. 20.30 — Реклама: «Учитель» нерген диалог.

Редактор В. А. МАТЮШЕВ.

Редакцийын адресше:

424000, Йошкар-Ола, СССР Вооруженный Вийын 70-шо идалыкше урем, 20

Талукышто 300 номер лектеш.

Тираж 17 412.

Газетын индексше 52710

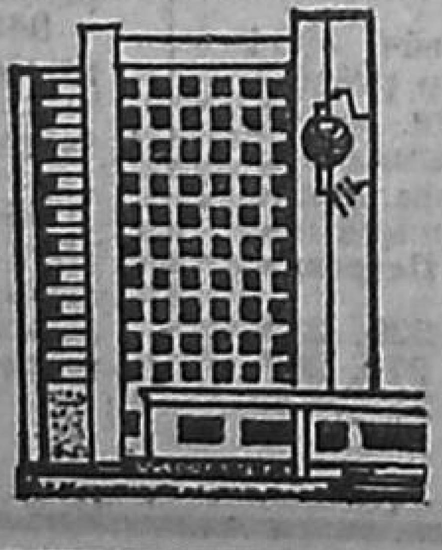

Телефон-влак:

Редактор — 5-08-40

Заместитель-влак — 5-25-36, 5-39-26

Приемный — 5-37-91

Ответственный секретарь — 5-35-73

Заместитель-влак — 5-39-36

ОТДЕЛ-ВЛАК:

Партийный илыш — 5-53-18

Идеологический — 5-54-34

Промышленность, строительство да транспорт — 5-54-89

Аграрный — 5-29-77

Совет паша да быт — 5-42-22

Культура, литература да искусство — 5-08-64

Информаций да письма — 5-39-19, 5-43-72

Кусарыше — 5-39-55.

Увертарымаш — 5-39-44

Газетын собкоржо-влак:

У Торъялыште — 9-15-19.

Моркышто — 9-16-86

Звениговышто — 9-22-83.

Оршанкыште — 2-17-38.

Марий АССР Госкомиздатын республиканский полиграфическо-редакционный объединенийже

424700, Йошкар-Ола, Комсомольский урем, 112.

Э—00248. Заказ 1033.